-мĕш çул тухать. Хакĕ 10 пус.

Пĕтĕм тĕнчери пролетарисем, пĕрлешĕр!

1941
ФЕВРАЛЬ
13
КĔÇНЕРНИКУН
36 (5751) №

ЧĂВАШ КОММУНИ

ВКП(б) ОБКОМĔПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧĔН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧĔН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧĔН
ХАÇАЧĔ.

Пуян та телейлĕ пурнăçăн никĕсĕ — коллективлă хуçалăх

Нумай ĕмĕрсем хушши ĕç хресченĕсем помещиксемпе капиталистсен пусмăрĕнче асапланса пурăннă. Нумай **ĕмĕрсем** хушши вĕсем выçăллă-тутăллă пурнăç тытканĕнче хĕн курнă. Вĕсем хĕлĕн-çăвĕн ĕçленĕ, кунĕн-çĕрĕн тертленнĕ, анчах çапах та пурнăç лайăхланман, мĕншĕн тесен вĕсем хăйсен ĕçĕпе хăйсем хуçа пулман. Ĕçленĕ вĕсем помещиксем валли, ĕçленĕ капиталистсем валли, ĕçленĕ кулаксемпе ытти харампырсем валли. Вĕсен ĕçĕпе ыттисем усă курнă, ыттисем пуйса пынă, анчах хăйсем вĕсем çуклăхрах тăрса юлнă. Çавăн пек ĕнтĕ капитализмлă тĕнчен тĕп законĕ, çавăн пек пулнă капитализмла чуралăхра пурăннă чух пирĕн хресченсен кунçулĕ.

Хутаç çакса ялсем, хуласем тăрăх çÿренине, патша палачĕсен нухайкисемпе чăпăркkисене е тата тимĕр хуллисене, жандармерин тăхлан пульлисене, пупсемпе ялти куштансен мăшкăлĕсене, тĕттĕмлĕхе тата тĕрлĕ социальнăй чир-чĕрсене хресченсем нумайĕшĕ халĕ те манман-ха. Хресчен хăйĕн ĕмĕрĕнче нумай юн тăкнă, нумай куççуль юхтарнă. Хресчен ахлатса нăйкăшнă, анчах тÿснĕ, унăн çурăмĕ темиçе ĕмĕрсен хĕнлĕхне тÿссе ирттернĕ.

Çак мĕнпур асаплăхсене тăваканĕ — капитализмлă строй, уйрăм харпăрлăх, пĕччен хуçалăх пулнă. Вăл çынна çын пусмăрлассине çуратса тăнă, выçлăхпа çуклăх унăн яланхи тăванĕсем пулнă. Çав тĕп тăшмана хирĕç хресченсем нумай кĕрешнĕ, алла сенĕксемпе пуртăсем тата хĕçпăшалсем илсе, пĕрре кăна мар самодержавине хирĕç çĕкленнĕ. Анчах 1917 çулта кăна, пролетариат ертсе пынипе, хресченсем хăйсем çинчен помещикла-капиталистла пусмăрлăха сирсе ячĕç, ирĕклĕ пурăнма, хăйсемшĕн ĕçлеме май илчĕç.

Çапах та хресченсем хушшинчи уйрăм харпăрлăх тата пĕччен хуçалăх ун хыççăн та тăрса юлчĕç. Çавăнпа та хресченсен йышлă массисем чухăнланса пырас хăрушлăх пĕтмерĕ, кулаксем вăйланса пырас хăрушлăх пĕтмерĕ. Çак хăрушлăха пĕтерес тесен, хресчене коллективлă хуçалăх çулĕ çине тăратмалла пулнă, талккишпех коллективизаци тунă никĕс çине тайăнса, кулаксене—хресченсен ĕмĕрхи тăшманĕсене — класĕпех пĕтермелле пулнă. Ахальтен мар ĕнтĕ Ленин каланă:

«Эпир ĕлĕкхи пекех вак хуçалăхсенче ларатпăр пулсан, ирĕклĕ çĕр çинче ирĕклĕ граждансем пулса ларатпăр пулин те, пирĕн умра çапах та пурпĕрех пĕтсе ларас хăрушлăх тăрать».

«Çĕре пĕрлешсе, коллективлăн, юлташлăхпа, артельпе ĕçлени лайăхрах пулнине хресченсене ĕçре кăтартса пама май килсен çеç, хресчене юлташлăхлă, артеллĕ хуçалăх туса пулăшма май килсен çеç,—çапла тусан кăна государство влаçне хăй аллинче тытса тăракан рабочи класс хресчене хăйĕн тĕрĕслĕхне чăн-чăнах кăтартса парĕ, нумай миллионлă хресченсен массине хăй енне çирĕппĕн тата чăн-чăнах çавăрма пултарĕ».

Сталин юлташ та пĕрре кăна мар çапла кăтартса панă: хресченсем умĕнче икĕ çул пур, пĕри—уйрăм харпăрлăхпа, пĕччен хуçалăхпа, кивĕлле пурăнасси; çак çул хресчене капитализм патнелле, чухăнлăх, выçлăх патнелле илсе пырать. Çак çулпа кайсан, хресченсен капиталистсемшĕн, помещиксемшĕн, кулаксемшĕн ĕçлемелле пулать. Тепĕр çулĕ вăл—коллективлă хуçалăхпа пурăнасси. Çак çул хресченсене пуян та телейлĕ пурнăç патнелле, коммунизм патнелле илсе пырать. Çак çулпа кайсан, хресченсен хăйсемшĕн, хăйсен государствишĕн ĕçлемелле пулать. Виççĕмĕш çул çук, пулма та пултараймасть. Çапла ĕнтĕ: е капитализм патнелле, е коммунизм патнелле каймалла. Çакăн пек задача тăнă хресченсем умĕнче.

Пирĕн нумай миллионлă хресченсем иккĕмĕш çулпа кайрĕç. Вĕсем, рабочи класс ертсе пынипе, большевиксен партийĕ ертсе пынипе, хăюллăн та шанчăклăн коммунизм патнелле пыраççĕ. Пирĕн çĕршыв ĕнтĕ талккишпех коллективизаци тунă, чи шултра ялхуçалăхлă çĕршыв пулса тăчĕ. Социализмлă ялхуçалăхĕ кăçал çĕршыва 7 миллиард пăта яхăн тĕштыр туса пачĕ. Партипе правительство хресченсене çирĕп те тĕреклĕ хуçалăх тума пур майсемпе те пулăшса тăраççĕ

Ялхуçалăхĕ çулсеренех сахал мар укçа-тенкĕ илет, тракторсемпе тата ытти машинăсемпе хĕçпăшалланать, удобренисем илет, хула ялхуçалăхне çĕршер те пиншер специалистсем, кадрсем хатĕрлесе парать. Çавăнпа та колхозсем çулран çулах тĕрекленсе тата йышланса пыраççĕ. Пирĕн хресченсене халĕ ĕнтĕ çуклăх хăратса тăмасть.

Паллах, çав пысăк çитĕнÿсем йывăрлăхсемсĕр тата кăлтăксемсĕр пулман. Эпир вĕсене, Ленинла—Сталинла парти ертсе пынипе, çĕнтернĕ тата малашне те çĕнтерсе пырăпăр. Анчах вăл ÿсĕм пирĕн пуçа çавăрса ямалла мар. Хресченсене колхоза явăçтарас ĕçе пирĕн пĕр минутлăха та манма юрамасть, ăна яланах большевикла тимлĕхпе туса пымалла. Мĕншĕн тесен пирĕн республикăри хресченсен 27 пин ытла хуçалăхĕсем халĕ те пĕччен хуçалăхпах пурăнаççĕ-ха.

Шел те ĕнтĕ, çакна вара партин чылай райкомĕсемпе райсоветсен исполкомĕсем ăнланмаççĕ. «Пирĕн районра хресченсен 80—90 проценчĕ колхоза кĕнĕ, халĕ ĕнтĕ ку тĕлĕшпе кăштах лăпланса ларма та юрать» тесе шутлаççĕ пулас вĕсем. Çавăнпа вара пĕччен хуçалăхлă хресченсем хушшинче ăнлантару ĕçне туса пымаççĕ, вĕсем çине сÿрĕккĕн пăхаççĕ. «Эсĕ колхоза кĕместĕн, апла пулсан эсĕ пирĕнпе мар» тесе шутласа, единоличниксене ялти граждансен пухăвĕсене те чĕнме пăрахаççĕ. Çакă вăл пысăк йăнăш. Ăна халех тÿрлетмелле.

Чăн та, единоличниксем хушшинче спекулянтсем, сектантсем, тĕрлĕ ултавлă ĕçпе пурăнакансем чылай. Анчах та единоличниксен питех те пысăк пайĕ тÿрĕ кăмăллă, ĕçлеме юратакан çынсенчен тăрать. Вĕсем хăйсен тĕттĕмлĕхне пула, эпир çителĕксĕр ăнлантарнине пула халиччене колхоза кĕмесĕр тăраççĕ. Çавăнпа та единоличниксем хушшинче ĕçлессине пирĕн тĕпренех лайăхлатмалла.

Çак енчен илсе пăхсан, Йĕпреç, Канаш, Чкаловский тата Первомайский районсенчи партипе совет организацийĕсем калама çук çителĕксĕр ĕçлеççĕ. Коллективизаци тĕлĕшпе кая юлнă ялсенче ăнлантару ĕçне организованно туса пымаççĕ. Хăшпĕр чухне, тивĕçлĕ сăлтавсăрах, единоличниксене колхоза илмесĕр тытăнса тăраççĕ. Ăнлантару ĕçне час-часах пĕтĕмĕшле калаçу туса яраççĕ. Лайăх ĕçлесе нумай илекен колхозниксен пурнăçĕпе çыхăнтарса пĕччен хуçалăхăн çитменлĕхĕсене кăтартса памаççĕ. Çавăн пирки вара ăнлантару ĕçĕ хăшпĕр чухне витĕмлĕ мар пулса тухать.

Çĕрпÿ районĕнче те ĕçсем çавнашкалах. Кунта коллективизаци хăй тĕллĕн вĕçленсе çитессе шанакансем пурри çинчен, единоличниксем тĕлĕшпе сиенлĕ позици тытса пыракансем çинчен «Чăваш Коммуни» хăй вăхăтĕнче çырнăччĕ. Çĕрпÿ районĕнче единоличниксем 870 хуçалăха яхăн. Çак факт çине районри руководительсем çаврăнса пăхма кирлĕ пулнă пек туйăнать. Анчах ĕç йăлтах урăхла тăрать. 1940 çул хушшинче коллективизаци мĕнпурĕ те 2 процент кăна ÿснĕ. Апла пулин те, единоличниксем хушшинче ăнлантару ĕçне пачах туса пымаççĕ. Вĕсене обществăллă пурнăçран пăрса хăвараççĕ. Çак йăнăша çĕрпÿсен халех тÿрлетес пулать.

ВКП(б) Обкомĕн V Пленумĕ коллективизаци ĕçне вăйлатма хушса хăварчĕ. Пленум решенине чылай организацисем хĕрÿллĕн пурнăça кĕртме тытăнчĕç. Суйлав агитацине единоличниксене колхоза кĕртес ĕçпе çыхăнтарнине пула, Вăрмар районĕнче çак кунсенче 71 хуçалăх колхоза кĕнĕ. «Тукас» колхозах ĕнтĕ юлашки вăхăтра 12 хуçалăх кĕнĕ. Ытти районсенче те ку тĕлĕшпе лайăхрах ĕçлеме пуçлани палăрать. Нумаях пулмасть «Чăваш ЦИК» колхоза (Çĕрпÿ р.) 9 хуçалăх кĕнĕ. Анчах ĕç çителĕклĕ пырать тесе калама ниепле те май çук-ха.

Çураки çывхарса килет. Ăна ирттерме хатĕрленнĕ май, единоличниксем хушшинче агитациллĕ-массăллă ĕçе те вăйлатса ярас пулать. Единоличниксене колхозлă пурнăçăн законне—ялхуçалăх артелĕн уставне ăнлантарса парасси, вĕсене çуракине хатĕрленес май колхоза явăçтарасси—райкомсемпе райсовет исполкомĕсен, ялти пуçламĕш парторганизацисемпе комсомол организацисен пысăк задачи пулса тăрать.

Бельгин Суту-илÿ Делегацийĕ Мускава килнĕ

Февралĕн 11-мĕшĕнче Бельгин Суту-илÿ Делегацийĕ Мускава килсе çитнĕ. Делегаци составĕнче — Жерар, Флад, Кельнер, Янссен, Ландсман господинсем.

Белорусски вокзалта Делегацине çаксем кĕтсе илнĕ: Наркомвнешторг Коллегийĕн членĕ тата Наркомвнешторгăн Суту-илÿ Договорĕсен отделĕн начальникĕ Д. Д. Мишустин юлташ, Наркомвнешторгăн Протокольнăй чаçĕн начальникĕ С. А. Шивков юлташ, Наркомвнешторг референчĕсем Н. И. Голчек тата А. А. Новиков юлташсем, çавăн пекех Германин Мускаври посольствин советникĕ г-н Гильгер тата Германи посольствин ытти чинĕсем.

(ТАСС).

Агитаци хуçалăхлă ĕçсене вăйлатать

ОКТЯБРЬСКОЕ, февралĕн 11-мĕш. (Телефонпа). Мĕнпур суйлав участокĕсенче суйлав кунне кĕтсе илме хатĕрленеççĕ. Агитаторсем вăтă суйлавçăсене СССР Верховный Совечĕн Национальноçсен Советне депутата суйлама тăратнă кандидатăн Белолипецкий юлташăн биографийĕпе, Сталинла Конституципе, суйлав законĕпе тĕплĕн паллаштараççĕ.

Нумай агитаторсем политикăллă агитацине умра тăракан задачăсемпе çыхăнтараççĕ. Суйлав кампанийĕ пуçланнăранпа Караньял ялсоветĕнче 5 единоличник хуçалăхĕ колхоза кĕнĕ.

МАКЛАШКИНА.

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМĔН

УКАЗĔ

Оборудованипе материалсене сутма, улăштарма тата урăх çĕре пама чарасси çинчен тата çак законсăр ĕçсемшĕн суд умĕнче ответ тыттарасси çинчен

Социализмлă хуçалăх интересĕсем предприятисенчи мĕнпур «ытлашши», усă курмасăр выртакан оборудованипе материалсене тĕплĕн те тĕрĕс учета илме тата планлă йĕркепе çĕнĕрен вырнаçтарса тухма хушаççĕ.

Çапла пулсан та, промышленноçпа транспортри чылай предприятисенче оборудованисемпе материалсене сутса тата урăх предприятисемпе улăштарса салатса пĕтереççĕ. Государство предприятисене оборудованипе материалсене пĕр паллă тĕллевсем валли парать, çак вăхăтрах предприятисен руководителĕсем вĕсене хăйсен ирĕкĕпе тата законсăр йĕркепе тыткалаççĕ, сутаççĕ, улăштараççĕ тата урăх çĕре параççĕ.

Демонтированнăй текен тата ытлашши оборудованине сутни, опыт кăтартнă тăрăх, чăннипе илсен, социализмлă харпăрлăха пытанчăк майпа çаратса пĕтерни пулса тăрать, çакна шута илсе, СССР Верховный Совечĕн Президиумĕ çакăн пек Указ парать:

1. Предприятисене оборудованине çавăн пекех ытлашши пулнă тата усă курман материалсене сутма, улăштарма тата урăх çĕре пама чарас.

2. Çапла тăвас: ытлашши пулнă тата усă курман оборудованипе материалсене сутни, улăштарни тата урăх çĕре пани, çавăн пекех вĕсене законсăр йĕркепе туянни,—социализмлă харпăрлăха çаратса пĕтернипе пĕр танах преступлени пулса тăрать, çакна кура ĕнтĕ çак преступленисемшĕн айăплă çынсене суда пама тата суд приговорĕ тăрăх—2 çултан пуçласа 5 çула çити сроклăха тĕрмене хупса лартма тивĕçлĕ.

3. Çапла тăвас: предприятисенчи мĕнпур ытлашши оборудованине, çавăн пекех ытлашши пулнă тата усă курман материалсене СССР Халăх Комиссарĕсен Совечĕ палăртса паракан йĕркепе ятарласах учета илмелле тата çĕнĕрен вырнаçтарса тухмалла.

4. ССР Союзĕн прокурорне çак Указа пĕр пăркаланмасăр çирĕппĕн пурнăça кĕртсе пымалла тума хушас.

5. Çак постановленисем хăйсен вăйне çухатнă тесе шутлас:

а) ЦИК тата СНК СССР «Государство учрежденийĕсемпе предприятийĕсен пурлăхне государствăн урăх учрежденийĕсемпе предприятийĕсене тÿлевлĕ тата тÿлевсĕр памалли йĕрке çинчен» 1927 çулти декабрĕн 21-мĕшĕнче йышăннă постановлени (с. з. СССР 1928 г. № 2, ст. 13; 1930 г. № 48, ст. 500);

б) СССР Совнаркомĕ «Демонтированнăй оборудованине Реммаштреста парасси çинчен» 1931 çулти мартăн 10-мĕшĕнче йышăннă 200-мĕш номерлĕ постановлени (с. з. СССР 1931 г. № 26, ст. 208; 1933 г. № 26, ст. 156);

в) СССР Совнаркомĕ «Оборудованине тата неликвиднăй ытлашши материалсене реализацилемелли йĕркене улăштарасси çинчен» 1933 çулти ноябрĕн 15-мĕшĕнче йышăннă 2482-мĕш номерлĕ постановлени (с. з. СССР 1933 г. № 69, ст. 411).

г) СССР Совнаркомĕ «Оборудованине тата неликвиднăй ытлашши материалсене реализацилемелли йĕркене улăштарасси çинчен СНК СССР 1933 çулти ноябрĕн 15-мĕшĕнче йышăннă постановленине улăштарасси çинчен» 1934 çулти январĕн 7-мĕшĕнче йышăннă 26-мĕш номерлĕ постановлени (с. з. СССР 1934 г. № 6, ст. 45).

СССР Верховный Совет Президиумĕн Председателĕ
М. КАЛИНИН.

СССР Верховный Совет Президиумĕн Секретарĕ
А. ГОРКИН.

Мускав, Кремль. 1941 çулти февралĕн 10-мĕш.

ВĂРМАН ХАТĔРЛЕВĔ

Малта пыракансем

ВАРНАР. Вăрман хатĕрлевĕнче çуран тата лашапа ĕçлемелли тÿлевлĕ повинность тăвасси çинчен СССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ постановлени йышăннă хыççăн, М. Павлов юлташ («Красноармеец» колхоз, Калининский р.) бригада организацилесе вăрмана килчĕ. Унăн бригадинче пиллĕк лаша. Бригада членĕсем пĕр-пĕринпе ăмăртса ĕçлеççĕ, кашни кунах хăйсен нормине 115 процентран кая мар тултараççĕ.

Çавăн пекех Кошкин юлташ бригади те начар мар ĕçлет. Вăл XVIII партконференци уçăлнă кун тĕлне 1200 кубометр вăрман хатĕрлеме обязательство илнĕччĕ. Февралĕн 10-мĕшне 800 кубометр хатĕрлерĕ те ĕнтĕ.

Хăшпĕр районсем вăрман хатĕрлес ĕçе питех те çителĕксĕр хутшăнаççĕ. Сăмахран, февралĕн 9-мĕшне Шăхасан районĕнчен çуран 29 çын, лашапа 2 çын çеç ĕçлерĕç. Калининский, Вăрнар тата Красноармейский районсенчи колхозсем те хăйсене панă заданисене тултарассишĕн чăннипех большевикла кĕрешмеççĕ.

Н. СКВОРЦОВ.

Профсоюз райкомĕн председателĕ.

ЕЛЧĔК. Хăвăлçырма ялсоветĕнчи колхозниксемпе колхозницăсем тата единоличниксем вăрман хатĕрлевĕнче пысăк хастарлăхпа ĕçлеççĕ.

Калинин ячĕпе тăракан колхоз паянхи куна вăрман касса хатĕрлес тата турттарас плана 102 процент тултарчĕ. «Новая волна» колхоз та вăрман касса хатĕрлес плана пĕтĕмпех тултарчĕ, çак кунсенче вăрман турттарас плана та ытлашшипех тултарать.

Единоличниксем те хăйсене панă заданисене тултарчĕç.

В. МАСЛОВ.

ШАХАСАН. Авăспÿрт Кипечри «Березовка» колхозăн 1050 кубометр турттармалла, 720 кубометр касса хатĕрлемелле. Çак заданине тултарас тĕлĕшпе колхозниксем тăрăшса ĕçлеççĕ. Паянхи куна 538 кубометр касса хатĕрленĕ, 644 кубометр турттарса панă.

Вăрман хатĕрлес тĕлĕшпе 8-мĕш бригада малта пырать. Вăл партин XVIII конференцийĕ уçăлнă тĕле плана çĕр процентĕпех тултарма обязательство илнĕ пулсан, плана февралĕн 7-мĕшĕнче тултарчĕ. Халĕ ку бригада ытти бригадăсене пулăшать.

Я. Гаврилов, Н. Андреев тата Г. Фомин колхозниксем вăрман хатĕрлес ĕçре паллă стахановецсем шутланаççĕ. Вĕсем кулленхи нормăна 150—200 процент тултараççĕ. Кунне 2 кубометр касас вырăнне 3—4 кубометр касса хатĕрлеççĕ. Çавăн пекех П. Илларионов, М. Григорьев тата Иванов колхозниксем те вăрман ĕçĕнче кăтартуллă ĕçлесе пыраççĕ. Вĕсем вăрман турттарас тĕлĕшпе кулленхи нормăна 175—200 процент тултарса пыраççĕ.

ЯКОВЛЕВ.

Молдаван ССР Верховный Совечĕн пĕрремĕш сессийĕ хупăннă

КИШИНЕВ, февралĕн 11-мĕш. (ТАСС). Паян Молдаван ССР Верховный Совечĕн пĕрремĕш сессийĕ хупăннă. Сесси тăватă куна пынă.

Сесси Молдаван Советлă Социализмлă Республикин Конституцине пĕрсаслăн çирĕплетнĕ.

Ĕнер сессин каçхи ларăвĕнче ялан лăх комиссисем — бюджет комиссийĕ тата законсем хатĕрлекен комисси — туса йĕркеленĕ. Унтан сесси Верховный Совет Президиумне суйланă. Президиум председательне Бровко юлташа, председатель заместителĕсене — Герасименко тата Оника юлташсене суйланă.

Паян кăнтăрлахи ларура сесси Молдаван Республикин правительствине туса йĕркеленĕ. Молдаван ССР Совнаркомĕн председательне Константинов юлташа, председатель заместителĕсене—Рудь тата Ильинский юлташсене çирĕплетнĕ.

Молдаван çырулăхне вырăс графикĕ тăрăх хатĕрленĕ алфавит çине куçарасси çинчен решени йышăннă.

Сесси, питех те пысăк çĕкленÿпе хавхаланса, Сталин, Молотов, Калинин, Хрущев тата Тимошенко юлташсем патне саламлă телеграммăсем яма йышăннă. Тĕнчери пĕртен-пĕр демократиллĕ Конституци творецне — Сталин юлташа чысласа залра хăватлă оваци кĕрлесе каять. Молдаван, вырăс, украин чĕлхипе сывлăх сунса, саламласа каланă сăмахсем нумайччен янăра-янăра илтĕнеççĕ.

Комсомолăн йĕлтĕрлĕ кросне 12 пин çын хутшăннă

8500 çын ГТО значокĕн нормисене панă

Комсомолецсен йĕлтĕрлĕ кросĕ республикăра пысăк çĕкленÿпе иртсе пырать.

Кросс пуçланнăранпа 10 кун хушшинче кроса ВЛКСМ членĕсем 12 пин çын хутшăннă, вĕсенчен ГТО значокĕн нормисене 8500 комсомолец панă.

ВЛКСМ обкомĕн тата физкультурăпа спорт ĕçĕсен республикăри Комитечĕн ялавне илессишĕн кĕрешсе, хальхи вăхăтра çак районсем малта пыраççĕ: Елчĕк районĕ—кроса 606 комсомолец хутшăннă, вĕсенчен 512 çын ГТО значокĕн нормисене панă, Шăхасан районĕнчен кроса 606 комсомолец хутшăннă, 402 çын нормăсем панă, Сĕнтĕр районĕнчен кроса 576 çын хутшăннă, вĕсенчен 509 комсомолец нормăсем панă.

Етĕрне, Советский, Шăмăршă, Пăрачкав районĕсем юлса пыраççĕ-ха.

Кросс малалла та пырать

Февралĕн 16-мĕш— УЙРĂМ ОКРУГСЕНЧИ СУЙЛАВ КУНĔ

Çамрăк суйлавçăсен пухăвĕ

496-мĕш номерлĕ Шупашкар суйлав **округĕ тăрăх** СССР Верховный Совечĕн Национальноçсен Советне депутата **суйлама тăратнă кандидатпа** Иван Матвеевич Чарыков **юлташпа** тĕл пулса **калаçас** шутпа, **февралĕн 10-мĕшĕнче** Шупашкар хулинчи çамрăк суйлавçăсен пухăвĕ пулса иртрĕ. Пухăва ВЛКСМ Шупашкар хула комитечĕн секретарĕ Эрре юлташ уçрĕ.

— Суйлавсен кунĕ çитесси нумай юлмарĕ, — тет Эрре юлташ. — Уйрăм округсем тăрăх пулса иртекен суйлавсем Пĕтĕм Союзри XVIII партконференци уçăлнă кунпа пĕр вăхăтра пулаççĕ. Çак икĕ паллă датăсене Чăваш республикинчи, çавăн пекех Шупашкар хулинчи ĕççыннисем производствăллă çĕнĕ çитĕнÿсемпе кĕтсе илессишĕн социализмлă ăмăртăва анлăн сарса пычĕç.

Эрре юлташ хăйĕн сăмахĕнче XVIII **партконференци ячĕпе** пыракан ăмăртăва **хутшăнса** лайăх ĕçлекен стахановецсем çинче чарăнса тăрать.

— Пулас суйлавсенче, — тет вăл— иртнĕ суйлавсенчи пекех коммунистсемпе беспартийнăйсен блокĕ чаплă çĕнтерÿ тăвĕ. 496-мĕш номерлĕ Шупашкар суйлав округĕнчи ĕççыннисем Ленин—Сталин партийĕ тавра пĕтĕçсе, хăйсен политикăллă-мораллĕ пĕрлĕхне тепĕр хут кăтартса парĕç, суйлав кунĕнче коммунистсемпе беспартийнăйсен блокĕн **кандидачĕшĕн**, партин шанчăклă ывăлĕшĕн Иван Матвеевич Чарыков юлташшăн пысăк хавaслăхпа сасăлĕç.

Чи **малтан 496-мĕш номерлĕ** Шупашкар **суйлав округĕнчи** доверенăй Фадеев юлташ **сăмах илет**. Вăл округри суйлавçăсем суйлав кунне пысăк савăнăçпа хатĕрленсе пыни çинчен чарăнса тăрать.

Фадеев **юлташ** Чарыков **юлташăн** пурнăçĕпе ĕçĕсем çинчен тĕплĕн каласа пачĕ. Вăл çамрăк суйлавçăсене Чарыков юлташшăн сасăлама чĕнет.

Майорова (тир-сăран **комбинатĕнчи** стахановка), Малай (инженер), Никандров (пединститут студенчĕ, вĕренÿри отличник) **юлташсем тухса хăйсем** ĕçлекен коллективсем суйлавсен кунне мĕнле çитĕнÿсемпе кĕтсе илни çинчен каласа пачĕç, çамрăк суйлавçăсене Чарыков юлташшăн сасăлама чĕнчĕç.

Пухура СССР **Верховный Совечĕн** Национальноçсен Советне депутата **суйлама тăратнă кандидат** Чарыков **юлташ сăмах тухса каларĕ.**

— Ман çине пысăк **шанăç хунăшăн** тав тăватăп. Эпĕ тÿрĕ кăмăлпа, ĕççыннисен ĕçĕшĕн татах та хастарлăрах ĕçлеме пулатăп, — тет Чарыков **юлташ**. Ун хыççăн вăл **республика**, çавăн пекех хула умĕнче тăракан задачăсем çинчен каласа пачĕ.

Тивĕçлĕ кандидат

ÇЕМЕРЛЕ. Февралĕн 10-мĕшĕнче хулари 8-мĕш №-лĕ суйлав округĕнчи суйлавçăсем хула Советне депутата суйлама регистрациленĕ кандидатпа Степан Иванович Иванов юлташпа тĕл пулчĕç.

Чи малтанах доверенăй Тимофеев юлташ сăмах илет. Вăл суйлавçăсене Иванов юлташăн биографийĕпе паллаштарчĕ.

— Иванов юлташ Ленин—Сталин парти ĕçĕшĕн, социализмлă тăван çĕршывшăн хăйне шеллемесĕр кĕрешме пултарнине ĕçре кăтартса пачĕ. Белофинсене хирĕç пынă кĕрешÿ фронтĕнче паттăр та хăюллă пулнăшăн ăна совет правительстви «За отвагу» медальпе наградăларĕ, — тет вăл. — Сире эпĕ февралĕн 16-мĕшĕнче суйлав урнисем патне пырса хăвăрăн сасăсене **Иванов юлташшăн пама чĕнетĕп.**

Пухура **сăмах тухса каланă** Югова, Краснова **тата Камова юлташсем те** Иванов юлташ хула Советне депутата суйлама тивĕçлĕ кандидат пулнине палăртса, суйлавçăсене Иванов юлташ кандидатуришĕн сасăлама чĕнчĕç.

Юлашкинчен хула Советне депутата суйлама тăратнă кандидат С. И. Иванов юлташ сăмах тухса каларĕ. Вăл хăйĕн çине пысăк шанăç хунăшăн суйлавçăсене тав турĕ, çав шанăça большевикла ĕçлесе тÿрре кăларма пулчĕ.

Суйлавçăсем пурте пĕрсаслă пулса, суйлавсен кунĕнче — кăçалхи февралĕн 16-мĕшĕнче — хăйсен сасĕсене Иванов юлташшăн пама, суйлавсен кунне производствăра çĕнĕ çĕнтерÿсем тунипе кĕтсе илме пулчĕç.

Х. ЛИСИН.

Учительсем тăрăшса ĕçлеççĕ

ИШЛЕЙ. Суйлав умĕнхи агитацине массăллă ĕçе кирлĕ пек сарса пырас тĕлĕшпе клубсемпе вулав çурчĕсем çумĕнчи справка паракан сĕтелсем пĕчĕк мар вырăн йышăнса тăраççĕ. Районри чылай клубсенче тата вулав çурчĕсенче çав сĕтелсен ĕçне лайăх йĕркеленĕ.

Уйрăм колхозсенчи вулав çурчĕсенче тата клубсенче ыйтусемпе ответсен каçĕсене ирттереççĕ. Сыпайкассинчи вулав çуртĕнче çак ĕçе аван организациленĕ, ялти интеллигенци ĕçе активлăн хутшăннă. Вулав çурчĕн заведующийĕ Григорьев, учительсем И. Толстов, Н. Семенова, П. Васильева юлташсем суйлавçăсем хушшинче кăтартуллăн ĕçлеççĕ. Вĕсем 496-мĕш номерлĕ Шупашкар суйлав округĕ тăрăх СССР Верховный Совечĕн Национальноçсен Советне депутата суйлама тăратнă кандидатăн Чарыков юлташăн пурнăçĕпе тата ĕçĕсемпе тĕплĕн паллаштараççĕ.

А. ТИМОФЕЕВ.

Пысăк çитĕнÿ

КОМСОМОЛЬСКОЕ. Автанкасси ялсоветĕнчи ĕççыннисем уйрăм округсем тăрăх пулакан суйлав кунне тата ВКП(б) Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ уçăлнă куна хуçалăхлă задачăсене ăнăçлăн пурнăçланипе кĕтсе илеççĕ. Ялсовечĕ февралĕн 15-мĕш тĕлне 1941 çулти пĕрремĕш кварталти финанс планне 70 процент тултарма пулнă. Февралĕн 10-мĕш тĕлне плана 72 процент тултарнă, 6 кун хушшинче 8 пин тенкĕ укçа пухнă.

Ялсоветне кĕрекен колхозсен членĕсем вăрман хатĕрлес ĕçе вăйлăн хутшăнчĕç. Вăрманта кашни кун çурран 100—110 çын, лашапа 80—90 çын ĕçлет. Осипенко ячĕпе тăракан артель февралĕн 11-мĕш тĕлне пĕрремĕш квартал планне 300 процент тултарнă.

М. ЯКОВЛЕВ.

Агитаторсен паха ĕçĕ

ИШЛЕЙ. Мишер ялсоветĕнчи агитколлектив халăх хушшинче политикăллă агитаци ĕçне лайăх туса пырать. Уйрăм округсем тăрăх суйлав кампанийĕ пуçланнă хыççăн агитаци ĕçĕ пушшех вăйланса карĕ. Суйлава тата ВКП(б) Пĕтĕм Союзри XVIII конференцине хатĕрленнĕ май агитаторсем колхозсем умĕнче тăракан задачăсем çинчен тĕплĕн ăнлантарса параççĕ

Çакна май ялсоветне кĕрекен колхозсем хуçалăхлă ĕçсене ăнăçлăн туса пыраççĕ. Ялсовечĕ 1941 çулти пĕрремĕш кварталти финплана 117 процент тултарчĕ, 80 колхозник вăрман хатĕрлеме тухса карĕç. Çак кунсенче «Эстафета» колхоза икĕ хуçалăх хутшăнчĕ. «Эстафета» колхоз çуракине хатĕрленсе çитрĕ.

С. ГЕРАСИМОВ.

Участок—агитациллĕ ĕçĕн центрĕ

Чăвашсен колхозлă ялхуçалăх техникумĕн коллективĕ суйлав умĕнхи агитаци ĕçне Заводская тата Новая урамсенче пурăнакан суйлавçăсем хушшинче туса пырать. Парторганизаци уйăрнă агитаторсем СССР Верховный Совечĕн Национальноçсен Советне депутата суйлама кандидата тăратнă И. М. Чарыков юлташăн пурнăçĕпе ĕçĕсем çинчен каласа параççĕ. Çак ĕçе агитаторсем суйлавçăсен килне çÿресе туса пыраççĕ. Уйрăмăнах агитатор Коротко юлташ лайăх ĕçлет. Вăл темиçе килте пулса суйлав Положенийĕ çинчен, сасăламалли техника çинчен каласа панă. Агитаторсем суйлав участокĕнче пулса унта пыракан суйлавçăсемпе калаçусем туса ирттереççĕ.

Суйлав законĕ çинчен ăнлантараççĕ

ИШЛЕЙ. Мамăш суйлав участокне «Коммунист» тата Буденный ячĕпе тăракан колхозсем кĕреççĕ. Çак участокри суйлавçăсем хушшинче политикăллă агитаци ĕçне аван йĕркеленĕ. П. Егоров, Ф. Иванов, П. Ильин, С. Фомин агитаторсем уйрăмăнах тăрăшса ĕçлеççĕ. Вĕсем хăйсем çумне çирĕплетсе панă суйлавçăсем патне кашни кун çÿресе 496-мĕш номерлĕ Шупашкар суйлав округĕ тăрăх СССР Верховный Совечĕн Национальноçсен Советне депутата суйлама тăратнă кандидатăн **Иван Матвеевич Чарыков юлташăн** пурнăçĕпе ĕçĕсем çинчен каласа параççĕ. Кунпа пĕрлех вĕсем суйлав законĕпе Сталинла Конституци, колхозсен умĕнче хальхи вăхăтра тăракан задачăсем çинчен ăнлантарса параççĕ.

Суйлавçăсем суйлав кунĕнче — февралĕн 16-мĕшĕнче камшăн сасăламаллине лайăх пĕлсе тăраççĕ. Вĕсем партин шанчăклă ывăлĕшĕн—И. М. Чарыков юлташшăн сасăлама пулаççĕ.

О. ЯРУСОВ.

ПАРТИ ПУРНĂÇĔ

Малта пыракан çынсем çеç партире пулма тивĕçлĕ

ÇĔРПУ. ВКП(б) райкомĕн çак кунсенче пулса иртнĕ пленумĕнче районра партие илес ĕç мĕнле тăни çинчен райком секретарĕ Скворцов юлташ доклад туса пачĕ. Иртнĕ çулта парти членне 47 çын, кандидата 86 çын илнĕ. Парти ретне практикăллă ĕçре хăйсен пултаруллăхне кăтартнă, политикăллă пĕлӳ тĕлĕшпе ӳссе пыракан çынсем кĕреççĕ. Парторганизаци малта пыракан çынсен шучĕпе ӳссе пырать. Анчах та партие илес тĕлĕшпе пур çĕрте те мар кирлĕ пек ĕçлеççĕ. 1940 çулти 4-мĕш кварталта уйрăм пуçламĕш организацисенче партие илес тĕлĕшпе йышăннă решенисене ВКП(б) райкомĕ пăрахăçа кăларнă. Уйрăм решенисене илсе пăхар-ха. Уполнаркомзаг агенчĕ Никитин ытти агентсенчен нихăш енчен те уйăрăлса тăман. 1940 çулти ялхуçалăх продукцисен заготовкисене ирттернĕ чухне начар ĕçленĕ. Иртнĕ çулсенче икĕ хутчен судпа айăпланнă. Пуçламĕш парторганизаци ĕçе тĕплĕн пăхса тухмасăрах Никитина парти кандидатне илме йышăннă.

1928—30 çулсенче пĕтĕм çĕршывĕпех колхозсем организацилес ĕç пынă. Парти хресченсене колхоза кĕме, пĕртен-пĕр тĕрĕс çул çине тухма чĕннĕ. Çĕршер, пиншер хуçалăхсем колхоза кĕнĕ. Малтанхи вăхăтра колхозсем çĕнтерес пирки иккĕленсе тăракансем сук пулнă темелле мар. Иккĕленсе тăракансем коммунистсем хушшинче те пулнă. Халĕ государство банкĕнче ĕçлекен Соловьева çав çулсенче партирен кăларнă. Районри финанс пайĕ çумĕнчи пуçламĕш организаци ĕçе тĕпчесе пĕлмесĕрех Соловьева партие илме йышăнать.

Ялхуçалăх техникумĕн сотрудникне Верхутина партие илме йышăннă решенине те пăрахăçа кăларнă. Верхутин прогул туса судпа айăпланнă пулнă.

Çаксем ĕнтĕ хăшпĕр пуçламĕш организацисенче партие кашни çынна уйрăмăн суйласа илменни çинчен, партие илес ĕçе тивĕçлипе туса пымани çинчен калаççĕ.

Çĕрпӳ районĕнче ялхуçалăхĕ тĕп вырăн йышăнса тăрать. Ялхуçалăхĕнче малта пыракан çынсем сахал мар. МТ Станцинче стахановецсем 9 çын, ударниксем 34 çын шутланаççĕ. Вĕсем производствăлла плана ирттерсе тултараççĕ, горючие перекетлеççĕ. Колхозсенче вăйлă тырпул тăвас, выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕçсен мастерĕсем ӳссе пыраççĕ. Вĕсем социализмлă ялхуçалăхне аталантарас ĕçре паха тĕслĕхсем кăтартаççĕ. Ялхуçалăхĕнче малта пыракансем — трактористсем, комбайнерсем, колхоз председателĕсем, бригадирсем, ферма работникĕсем, колхозник-стахановецсем хушшинче пирĕн парти ретне кĕме юрăхлă çынсем сахал мар. Вĕсем практикăллă ĕçре ӳссе пыраççĕ, Ленин—Сталин партийĕн ретне кĕме хатĕрленеççĕ. Анчах та районра ялхуçалăхĕнче малта пыракан тата промышленность предприятийĕсенче ертсе пыракан профессире ĕçлекенсене партие илесси çителĕклĕ пымасть-ха. Иртнĕ çулти тăваттăмĕш кварталта ВКП(б) кандидатне 12 çын илнĕ. Вĕсем хушшинче служащисем 9 çын, колхозниксем—2, пĕр рабочи.

Районри коммунистсенчен çуррине яхăн парти ретне юлашки çулсенче кĕнĕ. Çамрăк коммунистсем хушшинче кирлĕ пек ĕçлесе пымаççĕ. Кандидатран члена куçма срок иртнисем нумай. 1938 çултанпа 8 çын, 1939 çултанпа 38 çын кандидатра тăраççĕ. Детгородокра ĕçлекен М. Карпель 1932 çултанпа, Патăръелĕнчи организацинчи С. Павлов 1931 çултанпа кандидатра тăраççĕ.

Парторганизацин çамрăк коммунистсем хушшинче ĕçлессине вăйлатни кирлĕ. Кандидатсене ВКП(б) уставĕнче кăтартнă срокра члена куçма пулăшмалла. Парти ретне Ленин—Сталин парти ĕçĕшĕн тăрăшса ĕçлекен çынсене, социализм строительствинче малта пыракан çынсене суйласа илмелле.

Т. МАЙОРОВ.
(Хамăр корр.).

Шкулти парторганизаци тата ачасене коммунистла воспитани парасси

Тунтикун вĕренекенсем шкула пухăнчĕç. Вĕсем кашни хăйсен вырăнне кĕрсе ларчĕç. Пăхсан, куç хĕпĕртет. Епле çамрăк ăру çитĕнет! Çакăн пек ăрăва воспитани парасси — мухтавлă та хисеплĕ тата чыслă ĕç. Класс руководителĕ, урок пуçланас вăхăт çитмесĕрех, класа пырса кĕчĕ. Вăл паянхи çивчĕ ыйтусем тăрăх политикăллă калаçу туса ирттерчĕ. Кашни вĕренекен унăн сăмахне тимлĕн тата ăнланса итлесе ларма тăрăшать.

Калаçу пур вĕренекенсемшĕн те интереслĕ иртет. Калаçу хамăр тăван çĕршывăн çитĕнĕвĕсем çинчен пырать. Вĕренекенсем хăйсем сăмах илсе класс руководителĕн калаçăвне тарăнлатма пулăшаççĕ.

Çавнашкал политикăллă калаçусем шкулта кашни тунтикун пулса иртеççĕ, вĕсене шкулти ВКП(б) кандидачĕсен группи организацилесе ертсе пырать. Парти кандидачĕсен группи вĕренекен ачасене коммунистла воспитани парассишĕн, вĕсен интересĕшĕн, пуçарулăхĕшĕн тăрăшать.

Кандидатсен группи ачасене коммунистла воспитани парас тĕлĕшпе ĕçлеме план туса хатĕрленĕ. Планра кăтартнă ыйтусене пурнăçлассишĕн вăл çине тăрса кĕрешет.

VII—X-мĕш классенче «ВКП(б) историйĕн кĕске курсне» вĕренме кружоксем организациленĕ. Ку кружоксенче вĕренекенсемпе кашни эрнере пĕрре консультаци пулса иртет. Февралĕн 7-мĕшĕнче парти историне вĕренекенсемпе «Кĕске курсăн» IV-мĕш сыпăкĕ тăрăх кандидатсен группин парторгĕ Быков юлташ хăй консультаци ирттернĕ. «ВКП(б) историйĕн кĕске курсне» вĕренекенсем консультацисене пĕр сиктермесĕр çӳреççĕ, вĕсем «Кĕске курс» тăрăх ăнланман ыйтусем çине ответсем илме тăрăшаççĕ.

Шкулта час-часах коммунистсемпе комсомолецсен уçă пухăвĕсем пулса иртеççĕ. Вăл пухусене вĕренекенсене тата профсоюз членĕсене явăçтараççĕ. Январĕн 31-мĕшĕнче коммунистсемпе комсомолецсен уçă пухăвĕ пулса иртнĕ. Ку пухура ВКП(б) Чăваш Обкомĕн V-мĕш пленумĕн тата ВКП(б) райкомĕн V-мĕш пленумĕн итогĕсене сӳтсе-явнă. Унта вĕренекенсем тата профсоюз членĕсем чылай пулнă.

Шкул ВКП(б) Чăваш Обкомĕн пленумĕ йышăннă решенисене пурнăçлассишĕн кĕрешме тытăнчĕ. Ку тĕлĕшпе шкулпа юнашар ялсенчи — Синерти, Азаматри, Урмайри колхозсене кайса, Обком пленумĕн решенийĕсем çинчен докладсем туса панă. Колхозсенче докладсем тума уйрăм учительсене явăçтарнă.

Элĕкри вăтам шкул Вырăс Сорĕмĕнчи вăтам шкулпа ăмăртать. Класпа класс уйрăмăн ăмăртăва тухнă. Ăмăрту ачасене урока лайăх хатĕрленсе пыма, дисциплинăллă пулма тата хăйсене типтерлĕ тыткалама вĕрентет. Партин XVIII конференцине кĕтсе илме хатĕрленнĕ май шкул хăй çине занятисене пĕр сиктермесĕр çӳремелле тума, пĕр класра иккĕмĕш çул ларассине пĕтерме обязательствăсем илнĕ.

Вĕренӳ çулĕн малтанхи çурçулĕнче X-мĕш «А» класра вĕренекен А. Васильева чылай предметсем тăрăх начар ĕлкĕрсе пынă. Унăн юлташĕсем ăна хăйсемпе пĕрле ăмăртса вĕренме ыйтнă. Уроксене мĕнле хатĕрленсе пыма кирлине кăтартнă тата уроксене хатĕрленме те пулăшнă. Халĕ Васильева вĕренӳ енчен те, дисциплина енчен те ытти вĕренекенсемшĕн пример пулса тăчĕ, аван вĕренсе пырать. Çавнашкалах IV-мĕш «А» класра вĕренекен Лукинпа Никулин та уроксенче лайăх ĕлкĕрсе пыма тытăнчĕç.

ВКП(б) кандидачĕсен группи пуçарса ертсе пынипе шкул ачисен ашшĕ-амăшĕсем хушшинче ĕçлесси чылай лайăхланчĕ. Шкул ачисен ашшĕсемпе амăшĕсем пухăнса тата уйрăмăн та хăйсен ачисем шкулта мĕнле вĕренсе пыни çинчен учительсемпе тĕл пулса калаçасси йăлана кĕрсе пыма пуçларĕ. Февралĕн 8-мĕшĕнче шкулта ачасен ашшĕ-амăшĕсемпе «Ачасене шкулта тата килте коммунистла воспитани парасси» темăпа калаçу пулса иртрĕ. Февралĕн 4-мĕшĕнче VIII—IX-мĕш классенче вĕренекенсемпе тĕне хирĕçле калаçу туса ирттернĕ. Унпа пĕрлех военрук Гаврилов юлташ вĕренекенсен пухăвĕнче тĕнчери лару-тăру çинчен, Трофимов преподаватель коммунистла воспитани çинчен докладсем туса панă.

Вĕренекенсене коммунистла воспитани парассине яланах çарпа физкультура ĕçне вăйлатасшпе çыхăнтарса туса пыраççĕ. Çапла тунипе ачасен вĕренӳри хастарлăхĕ тата пултарулăхĕ хăпарать, уроксене тĕплĕнтерех вĕренме пулăшать.

ПВХО, ГСО, топографипе çыхăну ĕçне вĕренекенсен тата физкультура командисен занятийĕсем кашни уйăхра пиллĕкшер хут пулса иртеççĕ. Çак çитес кунсенче командăсем хушшинче ăмăртусем пуçланмалла.

Ачасене коммунистла воспитани парасси куллен туса пымалли ĕç. Ку енĕпе Элĕкри вăтам шкулти ВКП(б) кандидачĕсен группи тăрăшса ĕçлет.

ИВ. МОСЕЕВ.
(Хамăр корр.).

ВЛКСМ обкомĕн II пленумĕн решенине сӳтсе-яврĕç

ИШЛЕЙ. Февралĕн 8-мĕшĕнче ВЛКСМ пуçламĕш организаци секретарĕсен тата комсомол активĕн районри пухăвĕ пулса иртрĕ. Пуху ВЛКСМ Чăваш обкомĕн II-мĕш пленумĕн итогĕсем çинчен ВЛКСМ райком секретарĕн Н. Русанов юлташăн докладне итлесе сӳтсе-яврĕ.

Пленумра 15 çын тухса каларĕç. Вĕсем уйрăмăнах районра çарпа физкультура ĕçĕ мĕнле тăни çинчен чарăнса тăчĕç.

Çар ĕçне вĕренесси Совет Союзĕнчи кашни гражданинăн тивĕçлĕ ĕçĕ. Пирĕн комсомолецсен тата пуçламĕш организаци секретарĕсен çакна манмалла мар. Апла пулсан та, комсомолецсем çар ĕçне начар çителĕксĕр вĕренеççĕ. Районри 114 колхозран 94 колхозра çеç физкультура коллективĕсем пур. Анчах вĕсем те хăйсен ĕçне тивĕçлипе чĕртсе яман-ха. Мĕнпур комсомолецсен шутĕнчен 50 процентĕ кăна Осоавиахим членĕнче тăраççĕ. Ку питĕ çителĕксĕр.

Шкулсенче çарпа физкультура ăмăртăвĕсем çителĕксĕр пулса иртеççĕ. «На штурм» вăййăна Ишлейри вăтам шкулта кăна туса ирттернĕ. Ярабайкассинчи, Хыркассинчи туллимар вăтам шкулсенче ку вăййăна пĕтĕмĕшпех хатĕрленсе çитнĕ пулнă. Анчах вăййăна ирттерме уйăрнă руководительсем шкул ачисен канăвĕ вăхăтĕнче тĕрлĕрен сăлтавсем тупса вăййăна ирттерессинчен пăрăнса юлнă.

Комсомол активĕн районри пухăвĕ Куславкка районĕнчи «Динамо» колхозри комсомолецсен чĕнĕвне мĕнпур комсомолецсемпе çамрăксем хушшинче сӳтсе-явма йышăнчĕ. Кăçалхи çуракине комсомол организацисен уйрăмăнах тимлĕн, большевикла хатĕрленсе пымаллине кăтартрĕ.

А. БАШКИРОВ.

«Правда» колхозри (Куславкка р.) туллимар вăтам шкулта çамрăк натуралистсен кружокне организациленĕ. УКЕРЧĔК ÇИНЧЕ: VI-мĕш класра вĕренекен отличница Н. Городкова микроскоп витĕр пăхать, унăн хыçĕнче — кружок руководительници Е. М. Максимова юлташ.

К. Бабаев фото-ӳкерчĕкĕ.

Политпросвет учрежденисен ĕçне лайăхлатмалла

СЕНТЕРВАРРИ. Районра пурĕ 18 вулав çурчĕ, 16 колхоз клубĕ, 3 библиотека тата культура çурчĕ пĕрре пур. Çак политпросвет учрежденисенчен чылайĕшĕ культмассăллă ĕçе лайăх туса пыраççĕ, вĕсем хăйсен ĕçĕсене колхозсен производствăлла ыйтăвĕсемпе çыхăнтараççĕ.

Кайри Шĕнерпуçĕнчи вулав çуртĕнче яланах радио итлеме, хаçат-журналсем вулама пулать. Вулав çурчĕн библиотекинче пурĕ 930 кĕнеке ытла. Колхозниксем библиотекăри кĕнекесемпе хăйсен политикăллă пĕлӳне ӳстерес тĕлĕшпе усă кураççĕ. Кунта вулакансен шучĕ те ӳссех пырать, вĕсен шучĕ 250 çынна ытла çитнĕ ĕнтĕ. Вулав çурчĕ çумĕнче справка парас ĕçе организациленĕ. Тĕрлĕрен кружоксем те лайăх ĕçлеççĕ. Оборона кружокĕнче вĕренсе 6 колхозник ГТО значокне илме нормăсем панă, 17 колхозник ПВХО значокĕсем илнĕ.

Çавăн пекех Шуркассинчи, Шуршăлти, Анатри Магаçри тата Турханкассинчи вулав çурчĕсенче те драмкружоксем, хор кружокĕсем лайăх ĕçлеççĕ.

Шуркассинчи вулав çурчĕ çумĕнчи драмкружок ноябрь уйăхĕнчен пуçласа паянхи куна çитиччен колхозниксем хушшинче 9 хутчен тĕрлĕрен постановкăсем лартса панă. Кашни эрнере пĕрер хут кино кăтартаççĕ.

Федякино ялĕнчи интеллигенци чĕнсе каланине сӳтсе-явнă хыççăн Шуркассинчи учительсем колхозниксем хушшинче тĕрлĕ ыйтусем тăрăх докладсемпе лекцисем чылай ирттернĕ.

Политпросвет учрежденисене колхозниксем хушшинче массăллă ĕçе куллен туса пыма ялти интеллигенци пулăшса пырать. Турханкассинчи туллимар вăтам шкулти учитель Кузьмин, Шуршăлти туллимар вăтам шкулти учитель Мартьянов юлташсем агитколлектив ĕçĕсене лайăх ертсе пыраççĕ.

Ялти политпросвет учрежденийĕсен ĕçне йĕркелесе вăйлатма ялсовет исполкомĕсен, уйрăмăнах вĕсен председателĕсен тăрăшни кирлĕ. Анчах чылай ялсовет исполкомĕсем ку ĕçе хакламаççĕ, вĕсем çинчен мансах каяççĕ. Астакасси, Ольдикасси, Пуснаркасси тата Çĕнсала ялсовечĕсем политпросвет учрежденисен ĕçне хакламаннине пула, çак ялсоветĕнчи вулав çурчĕсем культмассăллă ĕçĕн центрĕ пулса тăман-ха. Астакассинчи вулав çурчĕн урайсем таса мар, сивĕ, кăмакисене шуратман, стенисем çинче тусан, кивĕ, çĕтĕлсе кайнă лозунгсем çакăнса тăраççĕ. Вулав çуртĕнче сĕтелсем, пукансем сахал, кĕнекесем çителĕксĕр.

Кунта драмкружокпа хор кружокĕ организациленĕ пулнă, анчах паянхи куна вĕсем те ĕçлемеççĕ. Стена хаçачĕ пачах тухмасть. Ялсовет председателĕ Сергеев юлташ вулав çурчĕн ĕçĕпе интересленмест.

Политпросвет учрежденисен ĕçне хакламанни çакăнтан аван курăнать: хăшпĕр ялсовет исполкомĕсем вулав çурчĕ валли бюджетпа пăхнă укçапа усă курмаççĕ. 1940 çулта районĕпе вăл бюджета 90 процент кăна пурнăçланă.

Вулав çуртне, колхоз клубне ялсенчи культурăллă ĕçĕн вучахĕ туса хумалла. Кашни политпросвет учреждени çумĕнче политикăпа агротехникăна, оборона ĕçне вĕренмелли кружоксем организацилемелле тата вĕсен ĕçне кунран-кун вăйлатса пымалла.

К. ЕФИМОВ.

Ялти учительсем вулав çуртне пулăшаççĕ

ОКТЯБРЬСКОЕ. Шĕнерпуç ялсовечĕ çумĕнчи вулав çурчĕ иртнĕ çулсенче çителĕксĕр ĕçленĕ. Федякиноцсен чĕнĕвне сӳтсе-явнă хыççăн, вулав çурчĕ хăйĕн ĕçне лайăхлатса пыма тытăнчĕ. Ялти учительсем те вулав çуртне ытларах пулăшма пуçларĕç. Учительсенчен М. Петровăпа В. Петров юлташсем активлăн хутшăнса ĕçлеççĕ. Вĕсем пулăшнипе пысăк ĕçсем туса ирттернĕ.

Илемлĕ литература произведенийĕсене пĕрле пухăнса вулама тытăннă. Халиччен ку ĕç пачах та пулман. Шолоховăн «Уçнă çерем», Эльгерăн «Вăрçă кунĕсем» кĕнекисене вуласа тухнă. Юлашки вăхăтра Островскин «Хурçă мĕнле хĕрнĕ» кĕнекине вулаççĕ.

Кĕнекесене пĕрле пухăнса вулани вулав çуртне çӳрекенсен йышне ӳстерсе пыма пулăшрĕ. Çавăн пекех кĕнекесене киле илсе кайса вулакансен хисепĕ те ӳсрĕ, вĕсем халь 185 çынна çитнĕ.

Вулав çуртĕнче вăхăта культурăллă ирттерме условисем çителĕклĕ. Унта биллиардла, шашкăпа шахмăтла, доминолла тата музыка инструменчĕсемпе те выляма пулать. Кунсăр пуçне докладсем, калаçусем тата массăллă вăййăсем ирттереççĕ.

Драмкружок аван ĕçлет. Ăна Н. Илларионова юлташ ертсе пырать. Иртнĕ çулта кружок вăйĕпе 32 постановка лартса панă. Кружок спектакльсем лартма кирлĕ хатĕрсем туянчĕ. Парiксем, краскăсем т. ыт. илнĕ.

Драмкружок кăçал татах та лайăхрах ĕçлеме тăрăшать. Январь уйăхĕнче 5 постановка панă. Вĕсен пахалăхĕ те, спектакльте вылякансен пултарулăхĕ те ӳссех пырать.

П. КОЗЛОВСКИЙ.

Попсем ĕççыннисене мĕнле çаратса пурăннă

Тĕн тĕшмĕшлĕхĕ — халăха сĕрĕмре тытмалли таната — ĕмĕрсем тăршшĕпе ĕççыннисен ăстăнне мăкăлтаса пынă.

Кивĕ Российĕра духовенство (чиркӳ çыннисем) царизмăн чи шанчăклă тĕрекĕ пулса тăнă. Патша — «турă янă çын», патша стройне турă хăй тунă, çынсем çĕр çинче хурлăх курса пурăнмалла, вара çӳлти патшалăхра ырлăх курса пурăнĕç, тесе вĕрентнĕ чиркӳ çыннисем. Попсем ĕççыннисене эксплоататорсем умĕнче лăпкă пулма вĕрентнĕ.

«Вăрă-хурахла ĕçсем» ан тăвăр, тесе вĕрентнĕ попсем, анчах хăйсем халăха кун çуттинчех çаратнă. Попсем халăха ырă кăмăллă пулма вĕрентнĕ, анчах хăйсем çынсене час-часах хĕненĕ. Çаксем çинчен эпир Хусанти истори архивĕнчи документсенчен хăшне-пĕрне кăтартса парасшăн.

Елĕкхи Чикме уездĕнчи, Оринино ялĕнчи хресчен поп çинчен жалоба парса çапла çырать: «Я привез отцу Павлу зерновой ружный хлеб, собранный священником с прихожан. Я просил долг, стоящий за ним с прошлого 1914 г... Он на меня так раздражился, что мне предварительно всячески изругал... неприличными словами, затем начал бить руками, причем уронил меня на пол, где лежащего меня пинал ногами, потом вытолкнул меня из своей кухни... и схватил дубовый рычаг... и немилосердно наносил мне удары по всему телу».

Малалла çав жалоба çинчех çапла вулатпăр: «Священник собирал ружный хлеб... пришел к жене солдата... Она священнику сказала, что ему не следовало бы даже руги, как избившему ее ранее у церкви... Отец Павел, толкая ее по шее, вошел в ее амбар, насильно и самовольно... сколько хотел насыпал себе ружный хлеб».

Чиркӳ пурлăхĕсене, халăх укçи-тенкипе туяннăскерсене, попсем пур майпа та çаратма тăрăшнă.

Шупашкар уездĕнчи, Акрамово ялĕнчи хресченсем 1916 çулта Хусан округ сучĕн прокурорĕ патне çапла çырнă:

«В описи имущества Троицкой церкви с. Красного яра значится икона божьей матери, живописная в апликовой посеребренной ризе, на венце крест, в котором вложены мощи мученика Вонифатия на жемчуге из четырех нитей. Мощей мученика Вонифатия в настоящее время не имеется в храме». Çав жалоба çинчех тата хресченсем чиркĕве тĕрĕсленĕ чухне, ылттăнпа тата хаклă йышши чулсемпе илемлетнĕ 9 икона сукки çинчен çырнă.

«Турă çыннисем» чăн-чăн спекулянтсем, взяточниксем пулнă.

Çĕрпӳ уездĕнчи, Кивĕ Вăрмар ялĕнчи хресчен хăйĕн жалобинче çапла çырнине вулатпăр эпир: «Отец Вишневский требовал с меня за крещение младенца 40 коп. денег и аршин холста; я эти 20 коп. денег священнику два раза хотел давать, но он обратно кидает, говорит: «мало, докладывай еще 20 коп., у нас, говорит, не на базаре, не торгуют, сколько просят — давай, говорил он с бранью, а то, говорит, не буду крестить дочери твоей, мне поневоле пришлось вернуться домой с некрещенной дочерью» (1908 ç.).

1917 çул пуçламăшĕнче Шупашкар уездĕнчи Шуршăл ялĕнчи хресченсем çапла çырнă: ...убрать из нашего прихода зверя-священника (Кудрявцев попа — **А. Ф.**). Он торгует лошадьми, о чем все базары знают... Занимается всякой торговлей и слыл хорошим кономеном среди торговцев».

Çапла ашкăнса, халăхран мăшкăлласа пурăннă чиркӳ çыннисем.

Хусан губернин архиепископĕ çĕнĕ çул ячĕпе тунă проповедьре çапла каланă: «Должны благодарить его (тура ĕнтĕ—**А. Ф.**) все: богатый и бедный, знатный и незнатный, ученый и неученый; благодарить обо всем: о величии и ничтожестве, о мудрости и скудности. Благодарите его богатые. В прошедшее лето вы были особенным предметом благости божией, обильно даровавшей вам все для жизни. Благодарите бога бедные! Ваша участь, участь святых божиих. Не искушайте бога за то, и для чего возложил он на вас крест убожества, нищеты: переносите бедствия, недостатки и лишения с твердым благодушием без ропота на промысел божий и без жалоб на свою несчастную долю. Будет, непременно будет время: бог, теперь, наказуя вас, облагодетельствует вас великим: вознесет... ко престолу величия своего».

Çакăн пек сĕрĕмпе ĕнтĕ попсем ĕççыннисен пуçĕсене кашни сехетрех, кашни кунах хупласа тăнă. Çак тĕллевпех патша правительстви попсемпе палачĕсене йышлăн лартса тултарнă пулнă, халăх укçи-тенкине чиркӳсене тытса тăрас çĕре çулленех хисепсĕр нумай расходласа пынă.

1912 çулта патша правительстви Хусанти духовнăй академине тытса тăма 228.259 тенкĕ расходланă, çав вăхăтрах Хусанти учительсен институчĕ валли 38.238 тенкĕ çеç панă. 1911 çулта духовнăй семинарине тытса тăма 97.882 тенкĕ расходланă пулсан, Хусанти иккĕмĕш гимназине 38.543 тенкĕ çеç панă; миссионерсен курсĕ валли 11.714 тенкĕ расходланă пулсан, хулари 4 класлă виççĕмĕш шкула 1.624 тенкĕ çеç панă (губерни отчечĕсем).

Çакăнта кăтартса панă документсемпе цифрăсем пирки уйрăм комментарисем кирлĕ мар. Вăл документсем попсен — сиенлĕ паразитсен суялăхĕпе мăшкăлне питех те уççăн кăтартса параççĕ.

А. ФЕДОРОВ.

Шетмĕпуç ялĕнче

(Ишлей районĕ)

Ялти вулав çурчĕн библиотекинче пурĕ 600 кĕнекене яхăн. Çак хисепре «ВКП(б) историйĕн кĕске курсĕ» 15 экземпляр пур. Ку кĕнекесене пурне те колхозниксем вулама илнĕ. Хăшпĕр колхозниксем парти историне тĕплĕн вĕренеççĕ. Ефимов, Гаврилов, Федоров тата Никитин юлташсем «ВКП(б) историйĕн кĕске курсне» вĕренсе IV-мĕш сыпăка çитнĕ.

Библиотекăри илемлĕ литература кĕнекисене те колхозниксем хаваслансах вулаççĕ. Уйрăмăнах Трофимовпа Клементьев юлташсене палăртмалла, вĕсем иртнĕ çултанпа вăтăршар кĕнеке вуласа тухнă.

Колхоз библиотекинчен кĕнеке илсе вулакансен хисепĕ 100 çынран иртет.

* * *

Ялти туллимар вăтам шкулта Климент Ефремович Ворошилов юлташ утмăл çул тултарнă ятпа сборсем, пухусем тата вечерсем туса ирттерчĕç.

Аслă классенче вĕренекенсем Ворошилов юлташăн пурнăçĕпе революцилле ĕçĕсем çинчен доклад итлерĕç. Кĕçĕн классенче калаçусем ирттернĕ. Вечерта литературнăй монтаж лартрĕç тата вĕренекенсем Ворошилов юлташ çинчен çырнă произведенисемпе сăвăсене вуласа пачĕç.

А. СМИРНОВ.

Çуран поход ирттерчĕç

Шупашкарти Ялхуçалăх институтĕнче вĕренекенсем февралĕн 9-мĕшĕнче çуран поход туса ирттерчĕç. Походра 45 çын пулчĕç. Вĕсем 25 километрлă дистанцине 3,5 сехетре тухрĕç.

А. Ефремов.

СЕМЕН РЫБАКОВ

Хăй каланă тăрăх унăн пурнăçне «икĕ пая уйăрма пулать», пĕр пайĕ аллă ултă çула çитичченхи, тепĕр пайĕ—ун хыççăнхи пурнăçĕ, урăхла каласан, хальхи пурнăçĕ.

1937 çулта октябрь уйăхĕнче вăл колхоза кĕнĕ, çавăнтанпа унăн çĕнĕ пурнăç пуçланнă. Колхоза кĕнĕ хыççăн икĕ эрнеренех ăна сурăхсен фермине ĕçлеме янă. Халĕ те вăл çавăнтах ĕçлет, тăрăшса ĕçленипе кашни çул пысăк çитĕнӳсем туса пырать. Иртнĕ çулхине ăна, чи лайăх стахановец тесе, Мускава ялхуçалăх выставкине янă. Главвыставком ăна 260609-мĕш номерлĕ свидетельство панă. «Чкаловский районри «Çăлтăр» колхозăн чи лайăх стахановецне Семен Ивановнч Рыбакова 1938—39 ç. ç. меринос сурăхсене аван пăхса ӳстернĕшĕн, вăтамран 134 путек ӳстерсе çитернĕшĕн» тесе çырнă ун çине. Паллах ĕнтĕ, вăл çитĕнӳсем ĕçлемесĕрех, тăрăшмасăрах пулман. Сурăхсем путек тунă вăхăтра Семен Иванович çĕрĕ-çĕрĕпе çывăрмасăр сыхланă, кайран вара путексене пурне те аван, йĕркеллĕ ӳстерме тăрăшнă. Халĕ те вăл килне апат çиме çеç таврăнать, ытти вăхăтра кунĕн-çĕрĕн фермăра пурăнать.

Халĕ ăна ĕçлеме çăмăл, анчах малтанхи вăхăтра унăн йывăр вăхăтсем те сахал мар пулнă. Чи малтан выльăхсене мĕнле апат тата талăкне миçе хут çитерсен аван пулассине пĕлмелле пулнă; ăна тĕплĕн каласа ăнлантарса паракансем пулман. Мĕн тăвас-ха? Вăл вара пĕр интереслĕ меслет тупнă.

Вĕсен ялĕнчен икĕ километртра Тутар ялĕ пур, Тутар Туçи теççĕ. Вăл ялти Нариманов ячĕпе тăракан колхоза 1932 çулта организациленĕ пулнă. Сурăх фермн те вĕсен аван ĕçленĕ. Семен Иванович çак колхоза кашни кунах çӳреме пуçлать. Тутарла калаçма ăста пĕлет вăл, анчах унта пырсан вăл сăмахпа ыйтса пĕлниччен ытларах сăнаса вĕренесшĕн пулнă. Пырать те выльăхсене мĕнле апат тата мĕн чухлĕ панине сăнать, хăйсен фермине таврăнсан выльăхсене çавăн пек апат парать, тепĕр кун татах сăнама каять. Пĕррехинче çапла вăл пырса çитсенех ăна ятлама пуçлаççĕ. Семен Иванович вĕсем патне кашни кун пырса сăнанине вĕсем урăхла ăнланнă мĕн.

— Эсĕ пире выльăх апачĕ вăрлаççĕ пулĕ тесе сăнатăн пулмалла, пирĕн хыçран пĕр утăм юлмасăр пăхса çӳретĕн?—тенĕ вĕсем çилленсе. — Анчах напраснă сăнатăн, эпир ун пек çынсем мар, эпир ударниксем, ăнланатăн-и? Колхозри ударниксем!

Рыбаков юлташ вĕсем патне мĕншĕн çӳренине тепĕр хут йĕркеллĕн каласа парать, хăйсене те «Çăлтăр» колхозăн сурăх фермине пырса курма чĕнет. Лешсем те вара пушă вăхăтра ун патне пыркаланă, хăйсем пĕлнĕ таран каласа ăнлантарнă.

Унтанпа ĕнтĕ виçĕ çул иртнĕ. Халĕ Семен Иванович сурăхсене мĕн çитерсен усăллă пулассине аван пĕлет: арпа парать вĕсене, пĕçернĕ çĕрулми, кăшман, çăнăх пăтратса шыв ĕçтерет, улăм та парать т. ыт. те.

— Пĕр тĕрлĕ апат выльăха йăлăхтарать çав вăл,—тет Рыбаков юлташ, — выльăх та хамăр пекех тĕрлĕ апата юратать.

Иртнĕ çулхине вăл утмăл тултарса утмăл пĕр çула кайнă, çулсем пур унăн, анчах çапах та вăйпитти çын-ха вăл. Пăхсассăн никам та ăна «çитмĕле тупнă» старик тесе калас çук.

Нумай пуша курнă вăл хăй ĕмĕрĕнче, батрак та пулнă, ямшăк та чупнă, лаша кĕтӳ те кĕтнĕ, анчах колхоза кĕриччен ырă пурнăçпа пурăнса курман.

Малтанхи çулсенче вăл кулаксен киревсĕр сăмахĕсене итлесе колхозран çавтери хăранă.

— Ухмах пулнă,—тет вăл аллине сулса,—хутла пĕлмен, тĕттĕм пурнăç хупланă мана, колхоз ырлăхне пĕлеймен эпĕ вăл вăхăтра. Пурнăçри чи пысăк йăнăш çавă пулса тăрать ĕнтĕ.

Мĕн пĕчĕкренех чухăн пурнăçпа нушаланса ӳснĕ пулин те 1937 çулччен колхозран пăрăнса пурăннă. Сăлтавĕ унăн нумай, анчах чи пысăк сăлтавĕ вăл—йывăр пулсан та хăнăхнă кивĕ пурнăçран хăнăхман çĕнĕ пурнăçа куçассинчен хăрани.

— Кĕтӳрен аташса юлнă сурăх пекех пулнă эпĕ ун чухне,—тет вăл.

Çынсем ушкăнпа ĕçленĕ, Семен Рыбаков пĕччен ĕçлесе вĕсенчен лайăх пурăнма шутланă, анчах ик-виç çултанах вăл хăй йăнăшне сисме пуçланă. Ăçтан курăннă унăн йăнăшĕ? Пуренчен те: çĕр пĕрех, анчах колхозăн тырă аван пулать, Семен Рыбаковăн тырри начар пулать, мĕншĕн тесен колхозра тракторпа сухалаççĕ, единоличник Семен Рыбаков сухапуçпе сухалать, колхозра сеялкăпа акаççĕ, Семен Рыбаков алăпа акать. Колхозра вăрлăхсене тасатаççĕ, çĕре тĕрлĕрен удобренисем сапаççĕ, юр тытса чараççĕ, çĕре пĕтĕмпех çĕнетсе пыраççĕ; Семен Рыбаковăн вĕсем пек ĕçлеме хал çитмест, вăл пĕччен, унăн вăй сахал. Анчах çапах та вăл парăнасшăн пулман.

— Курăпăр, ăçта лайăххине курăпăр,—тенĕ вăл хăй ăшĕнче. Вăхăт пĕрмай шунă, колхоз вăйланса пынă, Семен Рыбаковăн хуçалăхĕ начарланнă-çемĕн начарланса пынă, колхозниксем телейлĕ пурăннă, Семен Рыбаков начар пурăннă.

— Колхоза кĕресчĕ, Симун,—тенĕ ăна хăш чухне арăмĕ,—çынсем, вăн, колхозра лайăх пурăнаççĕ.

— Çук,—тенĕ Семен Рыбаков,—кăçаллăха тăрар-ха, Татьян, тăрăшса ĕçлер, тырă пулĕ-и тен. Тырă лайăх пулсанах пуятпăр акă, тырă кăна ăнса пултăр.

Анчах тырри унăн ăнса пулман, колхозăн ăнса пулнă.

— Атте!—тенĕ ывăлĕ Илле,—колхоза кĕрер мар-и? Асту-ха, колхозниксем мĕнле пурăнаççĕ, эпир вĕсенчен кая-и мĕн? Кĕрер пĕрех хут колхоза.

Хăш чухне Семен Иванович колхоз правленине кайса заявлени пама та шут тытнă, анчах пит кая юлнипе, аван мар пек туйăннă ăна.

— Тăхтăр-ха,—тенĕ вăл кунран-кунах колхоз çинчен шухăшласа, хăй йăнăшнине асăрхаса.

Татах Семен Рыбаков хăй çемьипе уйра пĕччен ĕçлет, колхозниксем пĕрле ĕçлеççĕ: унта машина шавлать, трактор кĕрлет, комбайн кĕмсĕртетет, колхозниксем юрлани, кулни илтĕнет. Кунта, Семен Рыбаков ани çинче, кĕске те çăмăл пучахлă ыраш çилпе хумханса ларать, ăна вĕсем алăпа выраççĕ.

— Кайса çырăнас пулĕ,—шухăшлать вăл тепĕр чухне. Анчах колхозниксем кулассăн туйăнать ăна.

— Аха, килтĕн-и? Пĕччен пурăнасшăнччĕ, ĕç тухмарĕ-и?—теессĕн туйăннă ăна.

1937 çулта тырăсене пуçтарса пĕтерсен, октябрь уйăхĕнче, пĕр хĕвеллĕ уçă кун, Семен Рыбаков пĕр хутла ăста пĕлекенскере заявлени çыртарать те колхоз правленине кайса парать.

— Колхоза кĕретĕп,—тет вăл председателе,—малашне пĕччен пурăнма пултараймастăп, колхоза кĕретĕп.

— Эпĕ тахçанах çакна кĕтнĕ,—тет председатель ăшшăн кулкаласа,—урăхла пулма та пултараймасть. Эсĕ тахçанах колхозник пулмалла. Кӳр аллуна.

Вĕсем пĕр-пĕрин аллине хыттăн чăмăртаççĕ.

С. ЯЛАВИН.

ЛИТЕРАТУРА СТРАНИЦИ

Хамӑр ялсем

Ҫӗрле.

Арман хуралҫин пӗчӗк пўртӗнче виҫҫӗн: колхоз хуртхӑмӑрҫи Тарас Иванович, утмӑлалла ҫитнӗ ҫирӗп старик, Кулине инке тата арман хуралҫи Эрхип мучи.

Урай варринче тимӗр кӑмака ҫунать. Малти кӗтесре, хӑма татки ҫинче репродуктор ларать. Радиопа ташӑ кӗввисем параҫҫӗ.

— Еҫ мар!.. — тет Тарас Иванович, кӗвӗ май пўрнисемпе вут пуленине шаккакаласа. Унтан Эрхип мучи мӗн каласса кӗтсе, кӑсъинчен чӗлӗм кӑларать.

Эрхип чӗнмест. Вӑл, Тарас Ивановичӑн сӑмахӗсене пачах та илтмен пек пулса, вырӑн майлаштарать.

— Еҫ мар!..—тет каллех Тарас Иванович,—кӑнтӑрла иртсенех килтӗм, халӗ те авӑртса каймастӑп. Мӗн калӗ ӗнтӗ мана карчӑк киле пырсан? Каҫхине пельмен пӗҫеретӗп, тетчӗ. Ларас пулать ӗнтӗ ҫӗрӗпе. Йӗрке ҫук ҫав пирӗн. Утарта ун пек хӑтланас пулсан, сана хуртсем тем туса хурӗҫ. Хурт вӑл пурне те ӑнланать.

Эрхип мучи кӑмака ҫинчен анать те тӗпел кукринче тӗлӗрсе ларакан Кулине инке еннелле пӑхса мӑкӑртатма тытӑнать:

— Ҫиле ӑна калаҫа итлеттерме ҫук вӗт... Анланас пулать.

Чӑн та, вӑл кӑнтӑрларанпа кашни сехетрех тӗрлӗ енчен вӗрет, арман хўрине нихӑш еннелле пӑрса лартма та пӗлмелле мар. Ҫавӑнпа Тарас Иванович, Эрхип мучи сӑмахӗнче тӗрӗслӗх пуррине туйса, ӑна хирӗҫ чӗнмест.

Кулине инке те кӑмӑлсӑр, унӑн шухӑшӗсем те килте.

Тӗттӗм уй варринчи пўртӗн пӗчӗк чўречисене ҫил чӑрмалать.

Радио сасартӑк пӑкӑртаткаласа илчӗ те калаҫма пуҫларӗ:

«... Юлашки хыпарсен ҫӗрлехи кӑларӑмне... Партипе правительство ятарласа панӑ заданине чаплӑн пурнӑҫланӑшӑн Хӗрлӗ ҫар академийӗн слушательне... аслӑ лейтенанта... Иван Тимофеевич Тимофеева Совет Союзӗн Геройӗн званине парса Ленин орденӗпе наградӑланӑ... «Древообделочник» заводӗнчи рабочисен коллективӗ сӗннипе паян... Иван Тимофеевич Тимофеев юлташӑн кандидатурине... депутата суйлама тӑратнӑ...»

Пўртри ҫынсем шӑппӑн пӗр-пӗрин ҫине пӑхкаласа илчӗҫ. Унтан Кулине инке сасартӑк ура ҫине сиксе тӑчӗ.

— Ара, кӑна Тимуш Иванӗ ҫинчен каларӗҫ вӗт? — терӗ вӑл савӑнӑҫлӑн. — Хамӑр ялсем вӗт ку!

— Нивушлӗ ҫавах-ши вара?

— Ҫавӑ пулмасӑр!

— Молодец! — терӗ Эрхип мучи. — Хамӑр ял ятне ямарӗ такки.

— Герой пулчӗ иккен, — шухӑша кайса хушса хучӗ Тарас Иванович. — Пӗчӗккӗ чухнех питӗ маттурччӗ те... Кӗҫех ак депутат пулать.

— Миҫе ҫул ҫитетха вӑл ялтан тухса кайнӑранпа?

— Ҫичӗ-сакӑр ҫулсем те пулӗ ӗнтӗ...

— Ҫыру ярас мар-и ун патне?—ыйтрӗ Эрхип мучи.

Ҫынсем пӗчӗк сӗтел тавра пуҫтарӑнса ларчӗҫ. Тарас Иванович шалти кӑсъинчен лўчӗркенсе пӗтнӗ тетрадь кӑларса хучӗ...

Ҫур сехет пек иртсен, вӑл ҫамки ҫинчи тарне шӑлса илчӗ те карандашӑн вӗҫне чӗлхипе йӗпетсе каллех ҫырма пикенчӗ.

«.... Чи малтанах хамран, арӑмран тата ачасенчен питӗ пысӑк салам яратӑп. Петӗр, леш пӗчӗккӗ чух санпа пӗрле мулкач йӗрлеме ҫўрекенни, кӑҫал тухтӑра тухрӗ. Ҫавнашкалах кӑҫал мана ҫӗнӗ ҫурт лартса пачӗҫ. Арӑм выставкӑра пулчӗ. Хамӑр колхоз укҫипех икӗ хутлӑ шкул тата больница туса лартрӑмӑр. Петӗр...»

— Пӑртак ман ҫинчен ҫырасчӗ те ӗнтӗ, — терӗ Кулине инке, тетрачӗ ҫине шиклӗн пӑхма тытӑнса. — Хут сахалланса юлчӗ...

Тарас Иванович ҫурри таран юрпа хупланнӑ чўрече витӗр пӑхса илчӗ те малалла ҫырма тытӑнчӗ:

«... Ҫавнашкалах тата Кулине инкў ҫинчен пӗлтеретӗп. Унӑн кӑҫал «пысӑк хуйхӑ» пулчӗ. Ферма заведующийӗ пулса ӗҫлекен хӗрӗ, леш Марье ятли, кўршӗ ялти летчикпа паллашса, унӑн ярапланӗпех Владивостока вӗҫсе кайрӗ. «Ялта каччӑсем ҫук-и мӗн пирӗн? тесе ятлаҫать амӑшӗ. Чӑнах та ӗнтӗ акӑ Кӗркурисен Хӗлӗпнех илес. Иртнӗ ҫул вӑл хӑй пӗчченӗх тӑватҫӗр ӗҫкунӗ турӗ. Сирӗн патра, Мускавра выставкӑра пулса, ылттӑн медаль илсе килчӗ. Патретне хаҫат ҫинче ҫапса кӑларчӗҫ. Мӗнтен япӑх каччӑ? Е тата Эрхип Васлейнех илес. Унӑн планӗпе кӑҫал Кантӑрварне, виҫӗ тӑваткӑл километр талккӑшне пӗве пӗвелесе лартрӑмӑр... Кашни лайӑх ӗҫлекен хӗр хамӑр колхозран урӑх ҫӗрелле качча кайса пӗтсен — мӗн интерес? Ҫитменнине летчикӗсем хамӑр ялтах та пурччӗ. Таниле ачисем иккӗшӗ те кӗркуннеренпе ярапланпа вӗҫеҫҫӗ...»

Ҫутӑлас енне Тарас Ивановичӑн тетрачӗ те, Эрхип мучин квитанци кӗнеки те кукӑр-макӑр ҫырнӑ сӑмахсемпе тулса ларчӗҫ.

Анчах ялти хыпарсене ҫаплах-ха ҫуррине те ҫырман. Юлашкинчен старикӗсем виҫ енчен сӗтел ҫине чавсаланса ларса шухӑша кайрӗҫ.

— Тухмасть вӗт капла пирӗн? — терӗ Тарас Иванович, сухалне чӗпӗткелесе. — Арпашӑнса кайрӑм эпӗ. Пӗрин ҫинчен теприн ҫине куҫса ҫўремелле... Ҫырӑвӗ те ӑнланмалла мар тухать капла. Вӑрӑм та пулать.. Тен уйрӑмӑн-уйрӑмӑн ҫырса пӑхӑпӑр?

— Ара хучӗ пӗтрӗ-ҫке? Ҫитменнине эсӗ ман ҫинчен питӗ сахал ҫыртӑн. Как-никак, ашшӗне шуррисем персе пӑрахсан, икӗ ҫул ытла вӑл ман патра пурӑнчӗ.

— Иван ман патра та пурӑннӑ-ха та вӑл... Пӑртак тата хурӑнташ та тивет мана.

— Мӗнле ҫырӑпӑр-ха апла ҫыруне? Пӗлтермелли хыпарсем чылайччӗ...

Ҫилтӑман чарӑннӑ. Хӗвелтухӑҫ енчи тўпе тӑрӑх шенкер-кӑвак ҫутӑ сарӑлать. Арман ҫуначӗсем халь майӗпен те тикӗссӗн тўпенелле кармашаҫҫӗ. Хулӑм тутӑрпа пӗркеннӗ Кулине инке васкаса пасманана тырӑ йӑтать.

Пўртре Тарас Иванович пӗчченӗх. Вӑл лутра сӗтел хушшине хутланса ларнӑ та ҫаплах ҫыру ҫырать:

«Арланов Архип (Эрхип мучи). Иртнӗ ҫул ҫемьипе 611 ӗҫкунӗ турӗ. Выставкӑна кайса килчӗ. Ачисем: Петӗр — тухтӑр, Павӑл — агроном, кӗҫӗннисем вӑтам шкулта вӗренеҫҫӗ...

Иванов Тарас эпӗ. 617 ӗҫкунӗ. Арӑм ферма заведующийӗ. Кулине 553 ӗҫкунӗ...»

Ирхи апат тӗлнелле тин хӑйӗн ҫыруне Тарас Иванович почта уйрӑмне кайса леҫрӗ.

Ф. УЯР.

ПОЛИТРУК

Сывлӑш хӗрчӗ, ҫӗр чӗтренчӗ,
Тўпе-пӗлӗт хуп-хура.
Хасана шӑвать ҫӗленӗн
Кӑкшӑм питлӗ самурай.

Таврара снаряд кӗрлевӗ,
Хыт тытатпӑр пӑшала.
Командир хушать—кӗретпӗр
Ҫапӑҫмашкӑн чи шала.

—Тӑван Сталиншӑн! Ҫӗршывшӑн!—
Тӑвӑл-сасӑ вӗҫнӗ чух,
Чупрӗ ҫумлӑн, кулчӗ ӑшшӑн
Кӑвак куҫлӑ политрук.

Хӑвӑрт чупрӗ, хӑвӑрт печӗ
Тӑшмана шӑп тӗллесе.
Самурай юнпа исленчӗ,
Укрӗ, вилчӗ чӗтресе.

Ҫавӑн чух аманчӗ хулӗ,
Вӑл каларӗ:—ним те ҫук!...
Ҫапӑҫу тӑк, вӑл та пулӗ—
Терӗ паттӑр политрук.

—Малалла,—тет,—юлташсемӗр!—
Тӗтӗм, ҫулӑм пур енче.
Вилӗм ҫитрӗ тӑшмансемшӗн
Пирӗн ирӗк ҫӗр ҫинче.

Тӑшмана йӑлтах тӗп турӗ
Пирӗн паттӑр Хӗрлӗ Ҫар.
Юратса пире тавтурӗ,
Саламларӗ комиссар.

Тӑшмана ҫӗре пӗр пусӑм
Нихӑҫан та парас ҫук.
Каллех тухӗ паттӑр тусӑм
Кӑвак куҫлӑ политрук.

ВАСИЛИЙ ВАСЬКИН.

ТРАКТОРИСТКА ЮРРИ

Савнӑ тусӑм инҫе чикӗре
Ырми хураллать пуль тӑван Ҫӗпӗре.
Таврана тинкерсе эп пӑхап,
Ун ятне асӑнса тек юрлап.
Эп юрланӑ вӑхӑтра
Вӑл тӑрать пуль вахтӑра.

Тинӗс хумӗ шавлать те шавлать,
Хурҫӑ крейсер ун ҫийӗн шӑвать.
Эп сада тухатӑп уҫӑлма —
Савниҫӗм килетҫке асӑма.
Эп ҫўренӗ вӑхӑтра
Вӑл тӑрать пуль вахтӑра.

Чикӗне пӑсаймӗ халь тӑшман,
Савни куҫӗ курать катаран.
Пурӑнмашкӑн пурнӑҫ пит хавас,—
Вӑйӑна тухап эп час та час.
Эп вылянӑ вӑхӑтра
Вӑл тӑрать пуль вахтӑра.

* * *

Яланах кӗтетӗп ҫырусем
Савнӑ тусӑм ҫырать пуль тесе.
Тракторпа ӗҫлетӗп уйхирте,
Хам савнишӗн ялан хӗпӗртеп.
Эп ӗҫленӗ вӑхӑтра
Вӑл тӑрать пуль вахтӑра.

Як. СИГАЙ.

УКРАИНӐРА

Илемлӗ Украина! Эп сана
Чӗлеп поэзи урлӑ тахҫанах—
Гав Гогольпе Тарас Шевченкона!
Вӗсем пӗлтерчӗҫ сан ҫинчен мана.

Енен, мӗн ачаран хӗрўллӗ чунӑм
Сан патӑнта пулса курасшӑн ҫуннӑ.
Халь сан патна юри курма эп килтӗм,
Эс юрӑна мухтавлӑн кӗтсе илтӗн.

Мӗн чухлӗ юрӑ эп, мӗн чухлӗ ҫемӗ
Илтме пултартӑм сан патна килсен!
Эп шухӑшларӑм: пӗтӗм ҫӗр илемӗ
Украинӑра тӑрать пуль пӗтӗҫсе?

Ҫӗр панӑ пулӗ унӑн халӑхне
Пӗр хӗлӗх кашни нерва вырӑнне?
Хурланнӑ чух та юрӑсем юрлать,
Юрлать вӑл савӑннӑ чухне те юрӑ;

Ӗҫре те юрӑсем шӑрантарать.
Ҫӗр хӗрӗх икӗ хӗлӗхлӗ бандура
Ташлаттарать, чунтан юрлаттарать,
Юрлаттарать те вӑй-хӑват парать

Эс, Украина—ҫӗнтерўллӗ юрӑ,
Санра ўсет тӗлӗнмелле культура,
Еҫлеҫҫӗ фабрик-заводсем сатуррӑн!
Эс маншӑн пултӑн музыкӑн парнасӗ.

Мӑн Атӑл хӗррине хам таврӑнсассӑн,
Санри хӑватлӑ пултарулӑха
Эп юрласа кӑтартӑп хамӑн халӑха.
Шанатӑп, пурнӑҫланӗ манӑн шанӑҫ:

Часах хастарлӑ туслӑх вӑйӗпе
Сан Днепӑру Мӑн Атӑл пек асланӗ,
Кӗҫ Шупашкар та пулӗ Киев пек.

ВАСИЛИЙ УСЛИ.

Литвари паллӑ писатель Петрас Цвирка Литвари хресченсен пурнӑҫӗ ҫинчен ҫӗнӗ кӗнеке ҫырать. ЎКЕРЧӖК ҪИНЧЕ: П. Цвирка ӗҫре.
Д. Чернов фото-ўкерчӗкӗ (ТАСС).

Лавӑҫ

Район центрӗнчен тухсан вунпӗр ҫухрӑма яхӑн кайрӑмӑр-и, тен каймарӑмӑр та пулӗ, вӑйлӑ ҫил-тӑман ҫӗкленчӗ. Пирӗн лавӑҫ, Петр Ильич, пӗр утмӑл ҫула ҫитнӗскер, ҫирӗп кӗлеткеллӗ, пысӑках мар пўллӗ старик, ахаль те хӑвӑрт чупакан лашана татах та хытӑрах хӑвалама пуҫларӗ.

-- Васкас пулать, ырӑ тусӑм Сынок,— терӗ вӑл тилхепине пуҫтарсарах тытса.

Лаша, хуҫа сӑмахӗсене чухласа илнӗ пекех, чӑнк тӑракан хӑлхисене вылятрӗ, пуҫне сулласа илчӗ, унтан мӑйне ҫурма пӗкӗ евӗрлӗ авса кукӑртрӗ те малалла ытканчӗ. Петр Ильич ҫав самантрах хӑйӗн кӗлеткипе пирӗн еннелле ҫавӑрӑнчӗ, икӗ хура куҫӗсемпе ӑшшӑн пӑхрӗ. «Куратӑр-и, епле вӑл, манӑн сӑмахсене нимсӗрех чухласа илет», тесшӗн пулчӗ пулас, анчах эпир унӑн шухӑшне ахалех ӑнланнине туйрӗ Петр Ильич, вара, ним шарламасӑрах тӑлӑппа лайӑхрах чӗркенсе, каллех хӑйӗн вырӑнне ҫавӑрӑнса ларчӗ.

— Сӗлӗ лашана виҫӗ вӑй хушса парать теҫҫӗ, тӗрӗс мар-и, Петр Ильич?

— Мӗн каласси пур, тӗрӗсси-тӗрӗсех вӑл, анчах лаша, этем пекех, ачаша юратать, алӑна та пӗлет, вӑл ҫынна куҫран туять.

— Ку чӑн ӗнтӗ.

— Чӑн пулмасӑр. Тепри пур, лашана чӑпӑрккапа ҫеҫ мар, кўсекпе те ислетет вӗт. Аҫтан вӑй пултӑр вара лашан! Ун пек ҫын, мур илтӗрех ӑна, ҫын-и вӑл? Эсир илтнӗ пулӗ, лаша анасласа сывланипе ҫухрӑм каймалӑх вӑйне ҫухатать тенине. Пӗр-пӗр чухне юриех асӑрхаса пӑхӑр-ха: ҫапнӑ хыҫҫӑн лаша йывӑррӑн сывласа пӗтӗм ўт-пӗвне чӗтретсе илет. «Эх, этем-этем, саншӑн чупатӑп та ӗҫлетӗп, ҫапах та эсӗ хӗнетӗн» тейӗччӗ лаша, анчах, мӗн тӑвас тетӗн-ха, чӗлхи ҫук унӑн.

Эпир, Петр Ильича пўлес мар тесе, пӗр сӑмах хушмасӑр итлесе пыратпӑр. Унӑн пит те тӗрӗс тата вырнаҫуллӑ сӑмахӗсем пире тӗлӗнтерчӗҫ. Петр Ильич питлекен ҫынсем сахал-и пирӗн хушӑра? Час-часах тӗл пулатӑн вӗсене. Пухасчӗ те, Петр Ильич сӑмахӗсене итлеттересчӗ!

— Лаша — ӑслӑ выльӑх, — малалла тӑсрӗ Петр Ильич хӑйӗн сӑмахне. — Ӗҫленӗ чух ӗҫлеттер ӑна: йывӑр, е ҫӑмӑл ӗҫре пулнине кура, пӗлсе апатне ҫитер, ӗҫнӗ чух — ӗҫтер. Вӑл хӑй виҫинчен ытлашши ҫимест те ӗҫмест те. Каннӑ чух — кантар, вылянӑ чух—вылятар, чупнӑ чух — чуптар, вӑхӑчӗ-вӑхӑчӗпе ачашла, юрат лашана, хисепле ӑна, вара чӑпӑркка та кирлӗ мар, сире те вӑл инҫетренех туять, кӗҫене-кӗҫене кӗтсе илет, хӑй патӗнчен те кӗҫенсех ӑсатса ярать...

Петр Ильич пире эпир илтмен ҫак халлапа каласа пачӗ.

Ҫакӑ ҫутӑ тӗнчере пурӑннӑ, тет пӗр ҫын. Вӑл хӑйӗн ӗмӗрӗ тӑршшипех сӑртсенче, унти чулсем хушшинче ахах пӗрчисем шыраса ҫўренӗ, тет. Ҫўресен-ҫўресен тертленсе, вӑйсӑрланса ҫитнӗ ҫак телейсӗр, юхха тӑрса юлнӑ, кайран вара, мӗн пулать те мӗн килет тесе, хӑйӗн юлашки мӗнпур вӑйӗсене пухса, чи ҫўлӗ сӑрт ҫине улӑхнӑ, анчах унта та хӑй шыранине — ахах пӗрчисене тупайман. — Мӗн тӑвас, мӗн ҫиес? — Чӗркуҫленсе ларса кӑшкӑрса янӑ вӑл. Ӑна хирӗҫ никам та чӗнмен. Шутланӑ ҫак шеремет вилме. Пушӑ хутаҫ ҫаккинчен явса мӑйкӑч тунӑ чухне йӗре-йӗре ылханнӑ, тет вӑл ҫут тӗнчене, ахах пӗрчисене пытарса хунӑ вӑрӑ-хурахсене. «Мӗн тӑваттӑр, хисеплӗ юлташӑм?», — ыйтнӑ тет ҫак ҫынран, сукмакпа иртсе пыракан, юнланса пӗтнӗ ҫамрӑк ҫын. Каласа панӑ, тет вӗсем хӑйсен хуйхи-суйхисене пӗр-пӗрне. -- Эпӗ ҫул ҫинче икӗ паттӑра тӗл пултӑм, — каларӗ тет ҫамрӑкки. — Вӗсем мана санпа пӗрле ҫак сукмакпа кайма хушрӗҫ. «Куптан пит инҫех мар тимӗрпе пўлсе тунӑ карта пур. Ӑна сўтсе ватӑр, юписене ҫунтарса ярӑр, тимӗрисене тӗпсӗр тинӗсе пӑрахӑр, вара хӑвӑра мӗн кирлине пурне те хӑвӑрах тупатӑр», терӗҫ вӗсем мана, ак, ҫак ҫӑкӑра алла тыттарса. — Хайхи ҫак икӗ ҫын паттӑрсем парса янӑ ҫӑкӑра тӑраниччен ҫирӗҫ, тет. Лешӗ, ахах пӗрчисем шыраса ҫўрекенни, хӗпӗртенипе ура ҫине сиксе тӑрса, ҫамрӑк ҫынна аллине пачӗ, тет. Вара хӑйсен ӗмӗчӗ ҫитессе шанса, малалла утрӗҫ, тет. Кайсан-кайсан, нумай кунсем, ҫулсем иртсен, чылай юн тӑкса ҫўресен, пӗрре кӑна мар, темиҫе хутчен суранланса сывалсан, хайхисем тимӗр карта патне ҫитсе тӑнӑ, тет. Икӗ паттӑр хушнисене пӗтӗмпех тунӑ вӗсем. Анчах ахах пӗрчисем шыракан, унсӑрах халран ўкнӗскер, йӑванса ўкнӗ, тет, . Хӑйӗн гутипе ҫӗр ҫине тивертӗнсенех, ҫамрӑкланса, вӑйланса кайнӑн туйӑннӑ ӑна, васкаса ура ҫине сиксе тӑрсанах, унӑн умне ҫамрӑкрах ҫынни ташласа тӑракан ҫўрен лаша ҫавӑтса пынӑ, тет. «Ку сире, киле ҫитме ҫӑмӑлтарах пулӗ», тесе лашана тусне панӑ. Вӗсем пӗр-пӗрне хытӑ ыталаса чуп туса, пӗр-пӗринпе туслашса пурӑнма тупа тунӑ, икӗ паттӑр патне ырлӑхпа сывлӑх сунса ҫыру ҫырнӑ, тет. Ватӑраххи лаша хыҫҫӑн утса пынӑ чухне ҫакна курнӑ: лаша пӗр утӑм пусать, ура пусӑннӑ вырӑнта ҫӗр кӑпӑшланать, кӑпӑшланнӑ ҫӗр ӑшӗнчен ахах пӗрчисем сике-сике тухаҫҫӗ, тет.

— Вунпӗр ҫул пурӑнатӑп колхозра, вунпӗр ҫул ӗнтӗ ӗҫлетӗп конюхра, — терӗ юлашкинчен мӑнкӑмӑллӑн Петр Ильич. — Хӗрлӗ Ҫара тӑхӑр тиха ўстерсе патӑм, тепри, акӑ, Сынок тусӑм пур. Икӗ ывӑлӑм Хӗрлӗ Ҫарта, виҫҫӗмӗш килте. Вырсарникун унӑн туйӗ пулать. Амбар тулли тырӑм пур, нўхреп тулли сӑри пур, ҫепӗҫ алӑллӑ кинӗм пур, тўр чӗреллӗ ывлӑм пур, кил-йыш тулли туссем пур. Курасчӗ ман сире хамӑн тӑван-туссем хушшинче, пырсамӑрччӗ ман пата, ырлӑх-сывлӑх сунса.

... Вӑхӑт иртсе кайни сисӗнмерӗ, часах эпир вӑрман хўтлӗхне ҫитсе ўкрӗмӗр. Ҫанталӑк уяртнӑ пек пулчӗ. Ҫил-тӑман та лӑпланчӗ. Анчах, сивӗ ҫил вӗрнӗрен, тӑрсан-тӑрсан пӗтӗм ҫан-ҫурӑм ҫўҫенсе каять. Вӑрман, пуҫ урлӑ кайӑк кӗтӗвӗ вӗҫсе иртсе кайнӑн, чӑшӑлтатса кӗрлесе ларать, сайрахутран, те ҫӗрӗк туратсем хуҫӑла-хуҫӑла ўкнӗ пирки, те йывӑҫсем сивве чӑтаймасӑр ҫурӑлнӑ пирки, вӑрманта ҫатӑртатни, унтах шартлата-шартлата ҫурӑлни илтӗнет.

Вӑрман хўтлӗхӗнчен те тухатпӑр ӗнтӗ. Умра ҫап-ҫутӑ, те ял, те хула вӑл, труках уйӑрса илме хӗн ӑна. Умри ҫутӑна курса, Сынок кӗҫенсе илчӗ, унӑн хулӑм сасси таврари пӗтӗм вӑрмана кисрентернӗн туйӑнчӗ. Унтан татах та хытӑрах юртса чупма пуҫларӗ.

— Акӑ куратӑр-и? Пирӗн колхоз ку, мӗн пек илемлӗн ҫуталса ларать вӑл. Авӑ, пӑхӑр-ха,—терӗ Петр Ильич тем ҫўллӗшӗнче тӑракан пиллӗк вӗҫлӗ хӗп-хӗрлӗ ҫӑлтӑр ҫине сылтӑм аллипе тӗллесе, — ӑна эпир пӗлтӗр Мускавран кўрсе килтӗмӗр, пӗтӗм таврана курӑнса лартӑр, ытти ҫӗрте ахах пӗрчисем шыраса ҫўрекенсем пурте ҫак ҫӑлтӑр патне килччӗр, вӗсемшӗн ку маяк пултӑр, терӗмӗр ӑна лартнӑ чухне.

МИХ. ЭЙСМАН.

КРИТИКӐПА БИБЛИОГРАФИ

„Шурӑмпуҫ килсен“

Нумайччен кӗтнӗ кӗнеке—С. Эльгерӑн «Шурӑмпуҫ килсен» романӗ*) пичетленсе тухрӗ.

Чӑваш литератури аталанса пынин ҫак ҫулсенчи тапхӑрӗ пирӗн оригиналлӑ проза вӑйлӑн ўснипе, прозӑри малтанхи пысӑк произведенисем—романсем, повеҫсем ҫуралнипе паллӑ пулса тӑрать.

Семен Васильевич Эльгер хӑйӗн произведенийӗсемпе чӑваш халӑх пурнӑҫӗнчи чи паллӑ, чи драмӑллӑ тапхӑрсене ҫавӑрса илме тӑрӑшать. Тема йывӑрлӑхӗпе ответлӑхӗнчен вӑл пӑрӑнмасть. Эльгер илнӗ темӑсем вӗсем пысӑк темӑсем, самана темисем пулса тӑраҫҫӗ.

Ҫапла вӑл «Хӗнхур айӗнче» поэмӑра чӑваш халӑхӗ Пугачев пӑлхавӗн хумӗсемпе пӗрле ирӗклӗхшӗн кӗрешӗве ҫӗкленнӗ героикӑллӑ тапхӑра кӑтартса парать. Унӑн «Самана» ятлӑ сӑвӑ кӗнекинче эпир ӗҫҫыннисем империализм вӑрҫине хирӗҫ, ҫав юнлӑ вӑрҫа пуҫаракан мулхуҫисене хирӗҫ, ҫӗнӗ тӗнчешӗн, ҫӗнӗ саманашӑн кӗрешнине куратпӑр. Ҫавӑн пекех, «Вӑрҫӑ кунӗсем» ятлӑ мемуарлӑ, хроникӑллӑ пысӑк произведени те халӑхӑн ҫирӗммӗш ӗмӗр пуҫламӗшӗнчи трагедиллӗ тапхӑрне, вӑрҫӑ хирӗсенче асапланакан рядовой салтакӑн революциллӗ ӑнланӑвӗ ўссе пынине кӑтартса парать.

«Шурӑмпуҫ килсен» романра Эльгер хӑй умне татах пысӑк задача лартнӑ. Кунта писатель 1905—1907 ҫулсенчи халӑх революцин тапхӑрне илет. Романӑн теми чӑваш ӗҫхресченӗсем ҫӗршӗн, хӑйсен граждӑнла прависемшӗн революциллӗ кӗрешӗве хутшӑнни пулса тӑрать.

Ҫӗр — хресчен пурнӑҫӗн пысӑк шанчӑкӗ. Ҫӗрсӗр хресченӗн пурнӑҫ та ҫук. Таврари чи лайӑх ҫӗрсене монастырьсемпе попсем, помещиксемпе кулаксем хӑйсен аллисене ҫавӑрса илнӗ. Чухӑн хресченсем ҫырма хысакӗсемпе чуллӑ-хӑйӑрлӑ сӑрт ҫамкисем ҫинче чаваланаҫҫӗ. Анчах темӗнле чаваласан та ҫимелӗх ҫӑкӑр тӑваймаҫҫӗ.

Ҫавӑнпа та хресченӗн пӗрремӗш ӗмӗчӗ—хӑйне пурӑнмалӑх, ӗҫлесе тӑранмалӑх ҫӗр илесси.

Эльгер романӗнчи тӗп фигурӑсенчен пӗри, чухӑн Муҫҫа, Улӑхкасси ялӗнчи ытти чухӑнсем пекех, малтан ҫӗрсӗр пуҫне урӑх нимӗн ҫинчен те ӗмӗтленмест. Унӑн ҫемьинче пиллӗк ывӑл, виҫӗ хӗр. Ҫакӑ вунӑ ҫынлӑ ҫемьепе вӑл пӗр ят ҫурӑ ҫӗрне акса пурӑнать. Муҫҫа ывӑлӗсем пӗри те ята кӗрсе ҫӗр илеймен. Улӑхкасси общественчи ҫӗре ӗнтӗ 25 ҫул хушши пӑхса тухса валеҫмен.

Муҫҫа ывӑлӗ Ванеҫ ашшӗне кунти «шанкав ҫӗрсене» пӑрахса, ҫӗнҫӗре — Ҫӗпӗре куҫса кайма кирли ҫинчен калать. Анчах Муҫҫан урӑх шухӑш. Вӑл: ял ҫӗрнех валеҫмелле тӑвасчӗ-ха пирӗн, ҫӗр валеҫсен, арҫынсем хуть пурте ҫӗрлӗ пулӑттӑмӑр,—тесе ответлет. Муҫҫа хӑйӗн шухӑшӗ пирки хӑй пек чухӑн Карсак Ҫтенкийӗпе тата ытти ҫынсемпе калаҫать.

Улӑхкасси хресченӗсем ҫӗр валеҫсен пурнӑҫ лайӑхланасса ӗненеҫҫӗ. Анчах ялта ыттисенчен нумайрах ӑнланакан Ҫитӑр Иванӗ ӗҫ ҫине шаларах пӑхать. Вӑл хӑй арӑмӗн Сорм заводӗнче ӗҫлекен шӑллӗпе Григорий Бурцевпа ҫыхӑну тытать. Сорма хӑнана та кайкаласа килет. Унта вӑл революциллӗ кӗрешӗвӗн малтанхи чӑнлӑхӗсемпе паллашать. Ӗҫҫынни пурнӑҫӗ мӗншӗн начаррине вӑл витӗртерех курма пуҫлать. Ӗҫхалӑхне пусмӑрлакан помещиксемпе капиталистсен стройне пӗтермесӗр, ҫӗр валеҫнипех пурнӑҫ лайӑхланма пултарас ҫуккине те ӑнланать. Чухӑнсене вӑл рабочисем патша влаҫне хирӗҫ пӑлхава ҫӗкленнисем ҫинчен каласа парать. Муҫҫапа Ҫтенки ку сӑмахсенчен шикленеҫҫӗ-ха. Вӗсемшӗн пулсан халӗ чи малтан ҫӗр валеҫмелле.

Ҫапла вӗсем килӗрен килле ҫўресе ҫӗр валеҫмелли приговор тума тытӑнаҫҫӗ. Еҫ малтанах ӑнаҫлӑ пынӑ пек. Анчах ялти Кӑтра Митюк, Карсун Кавӑрли, Миххе, Пысӑк Унтюк кулаксем пӗтӗм хаярлӑхӗпе хирӗҫ тӑраҫҫӗ. Вӗсем земский начальнике взяткӑсем парса, пӗрре ҫирӗплетнӗ приговора тепӗр хут пӑстараҫҫӗ. Валеҫнӗ ҫӗрсене каялла тавӑрттараҫҫӗ.

Ӗҫхресченӗсен ӗмӗчӗсем татӑлаҫҫӗ. Вӗсем ҫӗре кулаксенчен мирлӗ майпа илес ҫуккине ӑнланакан пулаҫҫӗ. Ҫакӑнта земский начальникӗн ӗнсине Муҫҫа ывӑлӗ Якрав персе янӑ малтанхи чул пырса лекет. Ҫакӑн хыҫҫӑн вара Муҫҫапа Ҫтенки Ҫитӑр Иванӗн хӑюллӑ сӑмахӗсене ытларах итлеме пуҫлаҫҫӗ.

Ялта революциллӗ настроени ўснӗҫемӗн ўссе пырать. Хресченсем ҫӗр пирки кӑна мар, хӑйсен граждӑнла ытти прависем ҫинчен те шухӑшлама тытӑнаҫҫӗ. Улӑхкасси хресченӗсем кўршӗри Салакасси, Зеленовка, Уйкас ялӗсенче те закон йӗркисемпе килӗшмен ҫынсем пуррине пӗлеҫҫӗ.

Улӑхкассине Сорм заводӗнчен революциллӗ ӗҫе хутшӑннӑ пирки ӗҫрен кӑларса янӑ рабочи Григорий Бурцев килет. Салакассинче Долбилов учитель кружокӗ ӗҫлеме тытӑнать. Зеленовкӑра—Свистун учитель ӗҫлет. Долбилов гектографпа чӑвашла прокламацисем ҫапса кӑларать. Ҫапла пӗр хӗрўллӗ ӗҫре ялпа ял, ушкӑнпа ушкӑн ҫыхӑнса каяҫҫӗ. Уйкас хресченӗсем ҫине полици отрячӗ тапӑнсан, пӗтӗм таврари ял ҫыннисене чан ҫапса пухса, Уйкас хресченӗсене пулӑшма кайма тухаҫҫӗ. Хӗрлӗ ялав варкӑшать, ун ҫине «Сывӑ пултӑр революци!» тесе ҫырнӑ. Ҫул ҫинче халӑха хирӗҫ полици отрячӗ килсе ҫитет. Пӑлхава ҫӗкленнӗ ӗҫҫыннисем жандармсене хӗҫпӑшалсӑрлантараҫҫӗ. Вӑйлӑ ҫапӑҫу пулса иртет.

Анчах ҫапах та хресченсен вӑйӗ ҫителӗксӗр. Ҫитменнине тата ку вӑхӑталла хулари рабочисен восстанийӗсене пусарса лартнӑ пулнӑ. Пулӑшу ниҫтан та кӗтме ҫук. Патша влаҫӗ хӑйӗн вӑйӗсене ялти пӑлхавсене пусарма ярать. Патша йыттисене ялти кулаксемпе поп таврашӗсем пулӑшса пыраҫҫӗ. Салакассинчи Любимов поп хресченсем турра ӗненнипе усӑ курать. Ряса тӑхӑннӑ ҫак тӑшман хӑй тавра ялти пӗтӗм контрреволюциллӗ вӑйсене пӗтӗҫтерет.

Революциллӗ пӑлхава ертсе пыракан ҫынсене—Долбилова, Ҫитӑр Иванне, Свистуна, Ванеҫе т. ыт. те тытса кайса хупаҫҫӗ. Ҫапах та малтанхи шанчӑк ҫухалмасть. Ҫапӑҫура аманнӑ Муҫҫа ерипен сывалса ҫитет. Хӑйне полицисем йӗрлесе шыранӑ вӑхӑтра ют паспортпа Донбаса тухса кайнӑ Григорий Бурцев ҫуралнӑ ҫӗршывне каялла таврӑнать. Хулара вӗренекен Ҫитӑр Иванӗн ывӑлӗ Максӑм Бурцевпа пӗрле малалла ӗҫлеме хатӗр. Ҫавӑн пекех Муҫҫан пӗчӗк ывӑлӗ Левен те, ҫитӗнсе пынӑ май, пулса иртнӗ ҫапӑҫусен тупсӑмне ӑнланма тытӑнать.

Ҫакӑн пек ӗнтӗ романӑн кӗскен каласа панӑ содержанийӗ.

Автор 1905—1907 ҫулсенчи обстановкӑна, ҫав революциллӗ вӑхӑтри чӑваш ялӗн сӑн-сӑпатне нумай енчен тата туллин ҫутатса пама тӑрӑшнӑ. Хресчен ҫынни революци енне куҫса пыни, унӑн политикӑллӑ ӑнланӑвӗ ўссе пыни чухӑн Муҫҫа образӗнче уйрӑмах уҫҫӑн курӑнать. Муҫҫа образӗ—пулса ҫитнӗ образ. Муҫҫан хӑйӗн чӗлхи, хӑйӗн манерӗпе характерӗ пур. Ҫавӑн пекех, Долбиловпа Свистун учительсен, Ҫитӑр Иванӗпе Григорий Бурцевӑн образӗсем те, вӗсене автор тата чӗррӗнрех сӑнлама тӑрӑшнӑ пулсан, питӗ вӑйлӑ образсем пулма пултарнӑ. Вӑл ҫынсем вӑйлӑ пулмалла та, мӗншӗн тесен вӗсем революциллӗ ӗҫе ертсе пыракан ҫынсем. Анчах вӗсен сӑн-сӑпачӗсем романра вырӑнӗ-вырӑнӗпе питӗ шупкалса каяҫҫӗ. Пурте пекех вӗсем кӗнеке чӗлхипе калаҫаҫҫӗ. Вӗсен кашнин хӑйне тивӗҫлӗ характерлӑ, чӗрӗ енӗсене автор начар палӑртнӑ.

Тӑшмансен сӑн-сӑпатне ўкернӗ чухне автор час-часах карикатура еннелле сулӑнса каять. Акӑ, сӑмахран, Любимов поп сӑн-сӑпачӗ: «Кӑмӑлӗ пӑлханнӑ Любимов, самӑр лашасем пек пуҫне вашт! ҫеҫ маччаналла каҫӑртса, сарлака сӑмси витӗр мӑш сывласа ярать» (50 стр.).

Тата романри ҫынсем питӗ нумай «талхӑраҫҫӗ», «куҫӗсене чалхӑртаҫҫӗ», «тулхӑраҫҫӗ». Миххе «сӑмах каланӑ хушӑрах тачка сӑмси витӗр хӑрт та хӑрт! тулхӑрса» илчӗ (97 стр.). Тепӗр вунӑ страницӑран тата рабочи Бурцев «пит-куҫне йўҫҫӗн пӗркелесе, сӑмсипе тулхӑрса» илет (107 стр.). Тулхӑрса пӗтмен-ха. «Урядник калаҫса тӑмарӗ, каҫӑрлчӑк вӗҫлӗ сӑмси витӗр мӑнкӑмӑллӑ тулхӑрса илчӗ» (143 стр.). «Ҫўллӗ хура лаша, пуҫне каҫӑртса—карт! тулхӑрать те каялла чакса ларать» (185 стр.). «Кавӑрле сӑмса витӗр тулхӑрчӗ» (194 стр.).

Ку япаласене авторӗ хӑй те, кӗнеке редакторӗсем те асӑрхаман пулмалла. Пысӑк содержаниллӗ кӗнекере ҫавӑн пек килӗшўсӗр япаласем пурри питӗ пӑшӑрхантарать. Асӑрхас мар тетӗн вӑл тумхахсене, анчах вӗсем хӑйсем ҫинчен асӑрхаттараҫҫех.

Чӗлхе тӗлӗшӗнчен автор ҫителӗксӗр ӗҫлени, васкани нумай ҫӗрте сисӗнет.

«— Э-хе! тин туйса илтӗр-и?.. Малтан шарламарӑр ҫав,—пуҫне лӑкаса, пўрнипе юнаса илчӗ Карсун Кавӑрли» (88 стр.). Пуҫне лӑканине мӗнле ӑнланмалла-ха? Кунта пӗр ҫын пуҫне теприн тытса лӑкама пултарать, анчах хӑй пуҫне хӑй лӑкаса сӑмах каланипе килӗшме ҫук.

«— Ҫыратпӑр! — кӑшкӑрать Унтюк, куҫӗсене вылянтарса» (89 стр.).

«...Тӑкакӗ!.. Чӑрмавӗ!..—хушса хурать Сахрун, чармакланнӑ сенкер куҫӗсене ялкӑштарса» (96 стр.).

«...тет Бурцев, сенкер куҫӗсене типпӗн йӑлкӑштарса» (102 стр.).

«Сӑмахне каланӑ чух, вӑл пит-куҫне йўҫҫӗн пӗркелесе илчӗ» (194 стр.).

«Кӑшкӑрнӑ май ҫўҫ-пуҫне лӑпӑстаттарать» (195 стр.).

Ҫакнашкал сӑмах ҫаврӑнӑҫӑвӗсем кӗнекере чылаях. Темшӗн автор геройсене мӗн те пулин туса илмесӗр сӑмах калаттарасшӑн мар? Ҫын куҫӗсене вылянтарса, ялкӑштарса, пит-куҫне йўҫҫӗн пӗркелесе, ҫўҫ-пуҫне лӑпӑстаттарса сӑмах калать тени вырӑнлӑ та мар тата, мӗншӗн тесен вӑл юри вылянтарнӑ, юри ялкӑштарнӑ, юри пӗркелентернӗ пек пулать. Сӑмах каланӑ май, шухӑш е шалти кӑмӑл мӗнлине кура, куҫ вӑл хӑех вылять е ялкӑшать, ҫавӑн пекех пит те хӑех пӗркеленет. Ку вӑл геройран та, автортан та мар, геройӑн шалти кӑмӑлӗсенчен килет.

Геройсем хушшинчи чӗлхе уйрӑмлӑхӗсем ҫукки ҫинчен калакан тепӗр тӗслӗх. Акӑ поп калаҫать:

«— Да... ку эсӗ лартнӑ ыйту — вырӑнлӑ, кирлӗ ыйту... Ку ыйту пирки ун чухне канашлӑпӑр» (167 стр.)... «Ун чухне ку ӗҫ ҫинчен лайӑхрах сўтсе явӑпӑр» (164 стр.).

1905—1907 ҫулсенче ыйту сӑмах та, сўтсе-явӑпӑр сӑмах та пулман. Уйрӑмах тата поп ҫав чӗлхепе калаҫма пултарайман.

Ҫакнашкал ҫўп-ҫапсем пурри кӗнекен художествӑллӑ пахалӑхне нумай чакарать. Вӗсене тасатма йывӑрах та пулман ӗнтӗ. Авторпа кӗнеке редакторӗсем ҫине тӑрса ӗҫленӗ пулсан, вӗсене алҫырӑвӗнчех тасатнӑ пулӗччӗҫ. Роман вара калама ҫук паха пулнӑ пулӗччӗ.

С. В. Эльгер ҫак произведенин иккӗмӗш кӗнекине ҫырма ӗмӗтленет. Унта ссылкӑсемпе тӗрмесенчен таврӑннӑ ҫынсем, пурнӑҫӑн пысӑк шкулӗ витӗр тухнӑ Долбилов, Бурцев, Ҫитӑр Иванӗ революционерсем тата вӗсен сывӑх юлташӗсем Максӑм, Ванеҫ, Якрав, Левен паттӑрсем тӗп вырӑн йышӑнса тӑмалла. Вӗсен иккӗмӗш тапхӑрӗ—Октябрьти революци тапхӑрӗ.

Эльгер юлташа эпир васкатмӑпӑр, ан тив, вӑл хӑйӗн майӗпе ӗҫлетӗр. Художнике аякран васкатса, хӗтӗртсе тӑни вырӑнсӑр. Художник мӗнле ӗҫлемеллине хӑйӗн шалти туйӑмӗпе хӑех лайӑх туйса тӑрать.

А. ЭСХЕЛЬ.

---

*) С. В. Эльгер. Шурӑмпуҫ килсен, Чӑвашгосиздат, 1940 ҫ.

Черчилль сӑмахӗ

ЛОНДОН, февралӗн 10-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, ӗнер каҫхине Черчилль радио тӑрӑх сӑмах каланӑ, хӑйӗн сӑмахӗнче вӑл вӑрҫӑн 5 уйӑх хушшинчи итогӗ ҫинчен тӗплӗн каласа панӑ.

Черчилль ҫапла паллӑ тунӑ: юлашки 4—5 уйӑх хушшинче чылай енпе Англин, малтан кӗтнинчен, ӗҫсем лайӑхрах пыраҫҫӗ. Августпа сентябрь уйӑхӗнче Англи истребителӗсем Германи авиацине отпор панӑ хыҫҫӑн, Германия Англи ҫине тапӑнса кӗрессине пурнӑҫласси пулаймарӗ. Калас пулать, ҫак уйӑхсенче англичансем хирӗҫ ответлесе пӗр тонна бомба пӑрахни вырӑнне противник 3—4-шар бомба пӑрахма пултарнӑ, Лондон ҫине пыра-пыра бомбӑсем пырса пӑрахни англичансене хӑратса ӳкереймен. Эпир, тенӗ Черчилль, ҫитес ҫывӑх вӑхӑтра ҫав пропорцине пачах тепӗр майлӑ тӑвас тӗлӗшпе, пур мерӑсене те йышӑнатпӑр. Черчилль каланӑ тӑрӑх, Англин сывлӑшри флочӗ ӳссех пырать, кӑнтӑр ҫутинче вӑл сывлӑшра хуҫа шутланать.

Греци войскисем Албанире тунӑ ҫитӗнӳсене палӑртса, Черчилль Англи войскисен Ливири тата Африкӑри ытти районсенчи операцийӗсем ҫинче тӗплӗн чарӑнса тӑнӑ. Вӑл ҫапла паллӑ тунӑ: Ливире операцисене ӑнӑҫлӑн туса пынипе Италин хӗвелтухӑҫӗнчи 150 пин ытла ҫынлӑ ҫарне пӗтӗмпех тыткӑна илнӗ е пӗтерсе тӑкнӑ. Киренаикине англичансем туртса илнӗ, халӗ ӗнтӗ Египетпа Суэц каналӗшӗн хӑрушлӑх ҫук. Черчилль уйрӑмӑнах Бенгазие илнине пысӑка хурса хакланӑ, мӗншӗн тесен Бенгази порчӗ, бази тата аэродромӗсем Вӑтаҫӗр тинӗсӗн хӗвелтухӑҫ пайӗнчи операцисемшӗн стратеги тӗлӗшӗнчен калама ҫук пысӑк вырӑнта тӑраҫҫӗ. Черчилль Ливири операцисене ертсе пынӑ генералсем — Уэйвелл, Вильсон, О'Конкор, Маккэй тата Крэй ҫинчен мухтаса каланӑ. Ҫавӑн пекех вӑл Лонгмор маршал ертсе пынипе кӗрешекен летчиксем ҫинчен тата Вӑтаҫӗр тинӗсӗнчи Кэннингхэм адмирал ертсе пыракан флот ҫинчен те ырласа каланӑ, вӑл флот Ливире англичансене наступлени тума пулӑшнӑ.

Флот ҫинчен сӑмах тапратса, Черчилль Англи карапӗсем Генуэри тинӗс бази ҫине бомбӑсем пӑрахни пысӑк вырӑнта тӑнине палӑртнӑ. Черчилль каланӑ тӑрӑх, ҫав базӑран Германия экспедиционнӑй вӑйсене Алжирпа Тунисса яма пултарнӑ.

Африкӑри ытти фронтсенчи ӗҫсем ҫинчен Черчилль ҫапла пӗлтернӗ: Англипе Инди чаҫӗсем итальянецсене Суданран хӗссе кӑларнӑ, Эритрея патнелле куҫса пырса, Италин Абиссинири войскисене татӑклӑнах уйӑрса илме хӑтланаҫҫӗ. Англин ытти чаҫӗсем Абиссиние хӗвеланӑҫ енчен пырса кӗнӗ, ҫав вӑхӑтрах Кенирен Кӑнтӑр-Африка ҫарӗ наступлени туса пырать.

Малалла Черчилль Англие хӑратса тӑракан хӑрушлӑхсем ҫинчен каланӑ. Эпир шансах тӑратпӑр, тенӗ вӑл, вӑрҫӑ татах та ҫивӗчрех тапхӑра кӗрӗ. Черчилль каланӑ тӑрӑх, Германия хӑйӗн ҫарӗпе авиацийӗн пысӑк вӑйӗсене Европӑн кӑнтӑр-хӗвелтухӑҫӗнче пухса тӑратнӑ.

Унтан Черчилль ҫапла пӗлтернӗ: Вӑтаҫӗр тинӗсӗн центральнӑй пайӗшӗн кӗрешес тӗлӗшпе Англия мӗн май килнине пурне те тӑвӗ. Вӑл 15 кун каялла Мальта утравӗ тӗлӗнче сывлӑшра пулса иртнӗ операцисене тӗплӗн кӑтартса панӑ, унта Англин «Илластриэс» ятлӑ ҫӗнӗ авианосецӗ пыганса тӑнӑ, ӑна Германи самолечӗсем сиенленӗ пулнӑ. Черчилль сӑмахӗсем тӑрӑх, ҫав карапа сиенлени Англие тинӗс ҫинчи сывлӑшри вӑрҫӑра хыттӑн ҫапни пулса тӑнӑ. Мальта тӗлӗнче икӗ кун хушши пынӑ операцисенче нимӗҫсен 150 самолетран 90-шӗ пӗтнӗ, нимӗҫсем хӑйсен задачине пурнӑҫа кӗртеймерӗҫ, «Илластриэс», ремонтра пулнӑ хыҫҫӑн, Александрие тухса кайнӑ. Ҫак инцидент, тенӗ Черчилль, Вӑтаҫӗр тинӗсӗн центральнӑй пайӗнчи хӑрушлӑха сирсе янине мар, англичансем унта «хӑйсене лайӑхрах кӑтартма» шутланине кӑтартса парать.

Юлашкинчен, тесе пӗлтернӗ Черчилль, ҫак вӑрҫӑ мӗнпе пӗтесси океансенчи тата сывлӑшри, уйрӑмӑнах Англи территорийӗ ҫинчи, вӑрҫӑ мӗнле пӗтнинчен килет.

США-ран пулӑшу илни ҫинчен сӑмах тапратса, Черчилль ҫапла каланӑ: Англия ҫынсем ҫитменнипе аптӑрамасть, вӑрҫӑ материалӗсем ҫитменнипе, техникӑллӑ оборудовани тата вӗсене кӳрсе килме суднӑсем ҫитменнипе хытӑ аптӑрать. 1942 ҫулта Англие, хӑй туса кӑларма пултарнинчен ытларах, суту-илӳ суднисем нумай кирлӗ пулаҫҫӗ. Ҫакӑ вӑл, тенӗ Черчилль, тен, противника та паллӑ пулӗ тата ҫакна кӗтме пулать: вӑл Англин суту-илӳ флотне пӗтерсе хума тата Америкӑран суднӑсем сахалтарах илсе килмелле тума тӑрӑшӗ. Эпӗ ҫак хӑрушлӑха нихҫан та хакламасӑр тӑман, тесе паллӑ тунӑ Черчилль, эсир пӗлетӗр, ҫакна сирӗнтен нихӑҫан та пытарман.

Чи пысӑк хӑрушлӑх, тесе каланӑ юлашкинчен Черчилль, Германи войскисем Англи ҫине тапӑнса кӗресси пулса тӑрать. Империн вӑйӗсен генеральнӑй штабӗн начальникӗ Джон Дилл: ҫакна ҫитес ҫывӑх вӑхӑтрах кӗтме пулать, тесе асӑрхаттарнӑ. Химипе тапӑннине, парашютсемпе десантсем антарнине, глисерсем пулӑшнипе тапӑнассине ҫирӗппӗн тата пӗлсе кӗтсе илме пирӗн пурин те хатӗр пулмалла, тесе каланӑ Черчилль. Хӑраса ӳкни тата предателле ӗҫсем тунисӗр пуҫне тата ытлашши ӗненсе ларни чи пысӑк преступлени пулса тӑрать, мӗншӗн тесен вӑл кахалланасси патне илсе пыма пултарать.

Юлашкинчен Черчилль ун патне Рузвельт янӑ ҫыруран хӑшпӗр вырӑнсене вуласа панӑ, США пулӑшнипе Англия ҫак йывӑр вӑхӑта тӳссе иртерӗ, тесе шантарнӑ. «Парӑр пире хӗҫпӑшал, тенӗ вӑл, — вара эпир хамӑр задачӑна пурнӑҫлатпӑр».

Африкӑри тата Албанири вӑрҫа

(Февралӗн 4-мӗшпе 10-мӗш хушшинчи вӑрҫӑ ӗҫӗсене пӑхса тухни)

Иртнӗ эрнери чи пысӑк событи вӑл англичансем Бенгазие — Киренаикӑра Итали ҫарне вӑрҫӑ материалӗсем тӑратмалли тӗп базӑна туртса илни пулать. Англичансем Тобрука илнӗ хыҫҫӑн Итали войскисем пит хӑвӑрттӑн каялла чакма пуҫланӑ. Дерна, Кирене хулисене тата ытлашши пысӑк вырӑнта тӑман чылай пунктсенчен итальянецсем ҫапӑҫусӑрах тухса кайнӑ. Ҫакӑ вӑл Англи ҫарӗн командованийӗ обходнӑй маневр тунипе пулнӑ. Тобрука илнӗ хыҫҫӑн вӑл противника хыҫалтан хӑваласа пыма мотомехчаҫсене янӑ, кунта Эль-Мекили урлӑ Бенгазие каякан каравансен авалхи ҫулӗпе усӑ курнӑ. Кунсӑр пуҫне, Киренаика ҫыранӗ те англичансене плана пурнӑҫа кӗртме майлӑ пулнӑ. Ҫав вӑхӑтрах Австрали войскисем тинӗс хӗррипе итальянецсене хыҫалтан хӗстерсе пынӑ, Англин мотомехчаҫӗсем кӗске ҫул туса Сидра заливӗ патне тухма ӗлкӗрнӗ, итальянецсен Триполитания патнелле чакмалли ҫулне татса илнӗ. Чӑнах та, Бергонцоли генералӑн хӑйӗн 10-мӗш ҫарӗн юлашкийӗсене тинӗс ҫулӗпе эвакуаци тума май пулнӑ, анчах та ҫав операцие пурнӑҫа кӗртме йывӑртарах пулнӑ, мӗншӗн тесен кунта Англи тинӗс-ҫар флочӗ пуҫпулса тӑнӑ.

Англи командованийӗ Триполитанире операцисене малалла туса пыма хӑйӗн ҫитӗнӗвӗсемпе мӗн май килнӗ таранах усӑ курать. Мотомехчаҫсем Сирта порчӗ патнелле куҫса пыраҫҫӗ.

Бенгазие англичансем илнӗ хыҫҫӑн Италин Джарабуб оазис районӗнчи 5-мӗш ҫарӗн положенийӗ хыттӑн начарланнӑ. Вӑл ҫар боеприпасӗсен, ҫимӗҫсен тата горючин ҫырансенчи базисемсӗр тӑрса юлнӑ, ҫавӑнпа та унӑн положенийӗ йывӑр тесе шутламалла.

Эритрейӑра Англи ҫарӗ икӗ колоннӑпа наступлени туса пырать. Пӗр колонни (ҫурҫӗрти) Агордат — Керен — Асмара чугунҫулӗ тӑрӑх, иккӗмӗш (кӑнтӑрти) колонни — Кассалапа Баренту хушшинчи ҫул тӑрӑх наступлени туса пырать. Вӗсен задачи Асмара — Эритрея центрӗ патне тухасси пулать. Керена пырса кӗнӗ ҫӗрте итальянецсем Англи войскисене калама ҫук вӑйлӑн хирӗҫ тӑнӑ, ҫавна пула англичансен итальянецсен укрепленийӗсене, сӑрт-туллӑ вырӑнсенче лайӑх туса хунӑ укрепленисене, осада тумалла пулнӑ. Англи войскисен кӑнтӑрти колонни, Баренту йышӑннӑ хыҫҫӑн, хӗвелтухӑҫ еннелле наступлени туса пырать, Италин Керена сыхласа тӑракан войскисен тылне тухмалли ҫул умне хӑрушлӑх кӑларса тӑратать.

Абиссинин ҫурҫӗр пайӗнче Англи войскисем, Гондар ҫине наступлени туса пырса, хӑйсен Эритрейӑри ҫарӗн сылтӑм флангне пулӑшаҫҫӗ. Кунпа пӗр вӑхӑтрах вӗсем Итали командованине хӑйӗн чаҫӗсене фронтӑн ҫӗнӗ участокӗсенче пухса тӑратмалла туса хураҫҫӗ.

Абиссинин кӑнтӑр енчи чиккинче тата Итали Сомалийӗнче Англи патрулӗсем итальянецсен вӑйӗсене пысӑккӑн сапалантарса яма тӑрӑшаҫҫӗ.

Вӑтаҫӗр тинӗсӗн центральнӑй пайӗнче пуҫпулса тӑрассишӗн кӗрешӳ ытларах та ытларах ҫивӗчленсе пырать. Германин Италири авиаци корпусӗн бомбӑсем пӑрахмалли тӗп объектсем юлашки кунсенче Англин Мальта утравӗ ҫинчи тинӗс-ҫар бази пулса тӑнӑ

Англи тинӗс-ҫар флочӗ хӑй енчен итальянецсен Генуэри тинӗс-ҫар бази ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ.

* * *

Иртнӗ эрнере Албанири вӑрҫӑ ӗҫӗсем Итали войскисен активлӑхӗ чылаях ӳснипе паллӑ пулса тӑраҫҫӗ. Итали командованийӗ Берат районӗнчен Клисура патнелле ҫӗнӗрен контрнаступлени пуҫланӑ. Ҫак операцин тӗллевӗ Тепелене районӗнче Итали чаҫӗсен положенине ҫӑмӑллатасси пулнӑ пулмалла, мӗншӗн тесен кунта Итали чаҫӗсене йӑлтах хупӑрласа илнӗ. Ҫапӑҫӑва пехотӑн пысӑк соединенийӗсене хутшӑнтарнӑ, вӗсене авиаци, танксем тата йывӑр артиллери пулӑшса пынӑ.

Анчах Греци войскисем итальянецсен атакисене сирсе ярса, хӑйсен позицийӗсене сыхласа хӑварма пултарнӑ. Кунсӑр пуҫне, Грецин Валона патӗнчи чаҫӗсем инҫете перекен артиллерие ӗҫе яма ӗлкӗрнӗ, февралӗн 7-мӗшӗнчен пуҫласа артиллери Валона порчӗ ҫине персе тӑрать.

Майор К. СОСНИН.

Бергонцолине тыткӑна илнӗ

ЛОНДОН, февралӗн 9-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви ҫапла пӗлтерет: Италин корпусӗн Бенгазире тыткӑна лекнӗ командирӗ генерал Бергонцоли пулнӑ. Халиччен вӑл Бардири гарнизонӑн командирӗ пулнӑ. Бардине англичансем туртса илес умӗн икӗ дивизи генералӗпе пӗрле унтан тухса тарнӑ пулнӑ.

Итали генералӗ Теллера вилнӗ

ЛОНДОН, февралӗн 11-мӗш. (ТАСС). Ҫапла пӗлтереҫҫӗ: Италин Ливири вуннӑмӗш ҫарӗн командующийӗ пулнӑ генерал Теллера ҫапӑҫура сурапланнӑ хыҫҫӑн вилнӗ. Бенгазирен кӑнтӑр енчи ҫапӑҫура ӑна англичансем тыткӑна илнӗ пулнӑ.

Европӑри тата Африкӑри вӑрҫӑ

(Вӑрҫӑ ӗҫӗсен дневникӗ, февралӗн 11-мӗш)

Хӗвелтухӑҫ Африкӑри фронтӑн ҫурҫӗр участокӗнче Англи войскисем Карора тата Мерса-Таклан (Эритрея) текен пунктсене илнӗ, халӗ вӗсем Керен патӗнче итальянецсен позицийӗсене хыттӑн хӗссе пыраҫҫӗ. Итали командованийӗ февралӗн 11-мӗшӗнче кӑларнӑ сводкӑра Керен районӗнче пӗр-пӗрне хирӗҫ артиллерирен персе тӑни ҫинчен каланӑ. Англин Ҫывӑхри Хӗвелтухӑҫӗнчи сывлӑшри вӑйӗсен командованийӗн коммюникинче каланӑ тӑрӑх, Англи авиацийӗ Керен ҫине бомбӑсем вӑйлӑн пӑрахнӑ, итальянецсен склачӗсене, мототранспортне сиен тунӑ. Кунсӑр пуҫне, Англи авиацийӗ Асмара хули ҫине те бомбӑсем пӑрахнӑ.

Кӑнтӑр Абиссинире, тесе пӗлтернӗ Англин Ҫывӑхри Хӗвелтухӑҫӗнчи вӑйӗсен командованийӗн коммюникинче, Кӑнтӑр-Африка чаҫӗсем шалалла 50 миля кӗнӗ. Кӑнтӑр-Африка авиацийӗ Кӑнтӑр Абиссинире Бадан тата Афмаду текен пунктсем ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ. Итали авиацийӗ Агордатра англичансем туртса илнӗ аэродромсем ҫине пырса тапӑннӑ.

Англин Ҫурҫӗр Африкӑри войскисем Триполитанире операцисене анлӑнтараххӑн туса пырас шутпа хӑйсен ҫитӗнӗвӗсемпе мӗн вӑй ҫитнӗ таран усӑ курма хӑтланаҫҫӗ. Англин тинӗс-ҫар флочӗн авиацийӗ, тесе каланӑ Англин Ҫывӑхри Хӗвелтухӑҫӗнчи сывлӑшри вӑйӗсен командованийӗн коммюникинче, Триполи ҫине —Триполитанин тӗп хули ҫине пырса тапӑннӑ. Гидроавиаци бази ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ.

Вӑтаҫӗр тинӗс бассейнӗнче ҫав-ҫавах авиаци ӗҫӗсем пыраҫҫӗ. Германи авиацийӗ, тесе пӗлтернӗ Германи сводкинче, Мальта утравӗнчи ҫар объекчӗсем ҫине, Киренаики ҫыранӗнчи пӗр гавань ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ. Февралӗн 11-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле Англи самолечӗсем, тесе каланӑ Итали сводкинче, Сицилири тата Кӑнтӑр Италири темиҫе пункт ҫине пырса тапӑннӑ.

Ҫанталӑк лайӑхланнӑ май Албанире икӗ енӗн авиацийӗ те ӗҫсене вӑйлатнӑ. Февралӗн 10-мӗшӗнче, тесе пӗлтерет Итали ҫарӗн верховнӑй командованийӗ, Итали авиацийӗн соединенийӗсем противникӑн ҫулӗсем, склачӗсем, тинӗс тата сывлӑш базисем, чугунҫул станцисем тата укрепленийӗсем ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ. Пӗр кун хушшинче Итали бомбардировщикӗсем Салоника, Янина, Превеза, Патры, Комполис тата Коринф ҫине пырса тапӑннӑ.

Февралӗн 10-мӗшӗнче Англипе Греци авиацийӗ, Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Албанири фронтра пур ҫӗрте те пысӑк активлӑх кӑтартнӑ. Англи бомбардировщикӗсен пысӑк соединенийӗсем Эльбасанран Валонӑна каякан ҫула, ҫавӑн пекех Валона портне атакӑланӑ. Центральнӑй Албанире грексем хӑйсен мӗнпур тимлӗхӗпе Эльбасан ҫинелле тапӑнса пыраҫҫӗ. Кунсӑр пуҫне, Англипе Греци авиацийӗ Эльбасанпа фронт хушшинче тата Бератпа Москополерен хӗвеланӑҫ енчи район хушшинче Итали войскисен тылӗ тата итальянецсен коммуникацийӗсем ҫине пырса тапӑннӑ.

Англи фронтӗнче кӑштах авиаци активлӑхӗ палӑрать. Германи самолечӗсем пуринчен ытларах Хӗвелтухӑҫ тата Кӑнтӑр-Хӗвелтухӑҫ Англи ҫине пыра-пыра тапӑннӑ. Германи командованийӗн сводкинче пӗлтернӗ тӑрӑх, Германи бомбардировщикӗсем Англин чылай аэродромӗсене атакӑланӑ. Англи порчӗсем патӗнче минӑсем лартса ҫӳренӗ.

Февралӗн 11-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле, тесе пӗлтерет Рейтер агентстви, Англи бомбардировщикӗсем Ҫурҫӗр-Хӗвеланӑҫ Германири промышленность тата ҫар объекчӗсем ҫине, вӑл шутра Ганновер ҫине те, ҫавӑн пекех тата Германия оккупациленӗ территори ҫине вӑйлӑн пырса тапӑннӑ.

ЮТҪӖРШЫВСЕНЧЕ

✦ Германипе Венгри хушшинче культурӑллӑ туслӑх ҫинчен тунӑ договора пурнӑҫа кӗртсе пырас йӗркепе февралӗн 12-мӗшӗнче Будапештри университет ҫумӗнче Германи институчӗ уҫӑлать.

✦ Германипе Итали хушшинчи килӗшӳ тӑрӑх, кӑҫалхи ҫул Германири ялхуҫалӑхӗнче ӗҫлекен итальянецсен хисепӗ 600 пин ҫынна ҫитмелле.

✦ Иртнӗ ҫул Словаки ютҫӗршывсене майракаллӑ шултра выльӑхсем 50 пин пуҫ, 7.000 пӑру, 7.000 лаша, 37.000 сурӑх сутнӑ. Ҫак шутран протектората тата Германие 92.000 пуҫ, Италине 3,3 пин пуҫ илсе кайнӑ.

Педагогика теорине вӗренетпӗр

Патӑрьеленчи ялхуҫалӑх вӑтам шкулӗнчи, учительсем чылайӗшӗ педагогика шкулӗсенче вӗренмен. Паллах ӗнтӗ, вӗрентӳ пахалӑхне ӳстерме учительсем хӑйсем педагогика теорийӗпе практика ыйтӑвӗсене куллен-кун тӗплӗн вӗренсе пыни кирлӗ. Ку ӗҫре малта пыракан педагогсен опычӗсемпе усӑ курма тӑрӑшмалла. Ҫак ӗҫе эпир пурнӑҫласа пыратпӑр.

Пирӗн шкулта кӗркуннеренпех педагогика квалификацине ӳстерекен кружок ӗҫлет. План тӑрӑх кружокра 14 заняти пулса иртмелле, — ку таринччен 5 заняти пулнӑ. Заняти темисенчен паллӑраххисем ҫаксем: «Вӗренекенсен пӗлӗвӗсене хакласси», «Повторени методики» т. ыт. те.

Педагогика тата методика ыйтӑвӗсемпе учительсем питӗ интересленеҫҫӗ. Халӗ тата паллӑ педагог А. С. Макаренко статьисене вуласа калаҫусем ирттеретпӗр.

В. Комиссаров.

Халӑха вӗрентес ӗҫе лайӑхлатасси— государствӑллӑ пысӑк ӗҫ

(Ҫутӗҫ работникӗсен республикӑри канашлӑвӗнчен)

Февралӗн 10—11-мӗшсенче ҫутӗҫ работникӗсен республикӑри канашлӑвӗ пулса иртрӗ. Канашлу, — ун ҫинчен эпир иртнӗ номертех пӗлтернӗччӗ, — ҫутӗҫ работникӗсен Пӗтӗм Российӑри канашлӑвӗн итогӗсемпе Чӑваш АСС Республикинче халӑха вӗрентес ӗҫе лайӑхлатмалли мероприятисем ҫинчен, ҫавӑн пекех тата политпросвет ӗҫӗ мӗнле тӑнипе ҫитӗннисем хушшинче хутпӗлменлӗхпе хутла сахал пӗлнине пӗтересси ҫинчен докладсем итлесе сӳтсе-яврӗ. Ку ыйтусем тӑрӑх канашлу тӗплӗ решенисем йышӑнчӗ.

* * *

Партипе правительство пӗрмаях тӑрӑшнипе пула тата вырӑнти организацисемпе учительсем тӑрӑшса ӗҫленипе пула, юлашки вӑхӑтра пирӗн республикӑра та халӑха вӗрентес ӗҫре, шкулсен ӗҫӗнче чылай пысӑк ҫитӗнӳсем тунӑ. Учительсем хушшинче ӗҫ дисциплини тата вӗренекенсем хушшинче ӑнланулла дисциплина ҫирӗпленчӗ. Шкулсем нумайрахӑшӗ тата кашни учитель план тӑрӑх ӗҫлесе пыма тытӑнчӗҫ. Шкул ачисем вӗренӳре ӗлкӗрсе пыни те чылаях малалла кайрӗ. Программа материалне вӗреннӗ май ачасене практикӑллӑ хӑнӑхусем парас тӗлӗшпе те хӑшпӗр ҫитӗнӳсем пур. Учительсен квалификацийӗ ӳсни палӑрать, вӗсем нумайӗшӗ социализмла ӑмӑртса ӗҫлеҫҫӗ. Ҫапла ӗнтӗ халӑха вӗрентес ӗҫри ҫитӗнӳсем куҫ умӗнчех. Чылай вырӑнсенче парти, совет, комсомол организацисем шкулсене тӑтӑшах пулӑшса пыни те халӑха вӗрентес ӗҫри ҫав ҫитӗнӳсене тума нумай пулӑшнӑ.

Анчах халӑха вӗрентес ӗҫре, шкулсен ӗҫӗнче пысӑк ҫитменлӗхсем пурха, ҫав ҫитменлӗхсене кӗске вӑхӑтрах пӗтерес пулать.

Хальхи вӑхӑтра республикипе илсен шкулта вӗренме тивӗҫлӗ ачасем 1067 ҫын шкул тулашӗнче (кӗркуннех шкула кӗменнисем 329 ҫын тата 1—4-мӗш классенчен вӗренме пӑрахнисем 738 ҫын). Ку вӑл пурне те обязательнӑ вӗрентесси ҫинчен кӑларнӑ закона пурнӑҫа кӗртменни пулать. Куншӑн чи малтан районри тата хулари ҫутӗҫ пайӗсен заведующийӗсем, шкул директорӗсем тата вӗсемпе пӗрлех ялсовет исполкомӗсемпе колхозсен председателӗсем ответлӑ. Вӗсен, мӗнпур майсемпе усӑ курса, шкулта вӗренме тивӗҫлӗ ачасене пурне те вӗрентессине ҫывӑхри кунсенчех пурнӑҫа кӗртмелле. Ку тӗлӗшпе пирӗн республикӑра ырӑ примерсем пур. Сӑмахран, Хапӑс ялсоветӗнче (Вӑрнар р.) шкулта ҫӳремелли ачасем 261 ҫын, вӗсем пурте шкула ҫӳреҫҫӗ. Кунта ялсовет исполкомӗн председателӗ Майоров юлташ шкула кулленех пулӑшать. Хапӑс ялсоветӗнче ачасене пурне те вӗрентесси ҫинчен кӑларнӑ закона пурнӑҫа кӗртнӗ. Пур ялсоветӗсенче те ҫакӑн пек ӗҫлеме тивӗҫлӗ.

Шкулсене валли вутӑ ҫителӗклӗ кӳрсе парасси — райсовет исполкомӗсемпе ялсовет исполкомӗсен, колхоз председателӗсен обязанноҫӗ. Нумай ҫӗрте вӗсем шкулсемшӗн кирлӗ пек тӑрӑшаҫҫӗ. Анчах ҫак хӗл кунӗсенче, тӗлӗнмелле пулин те, хӑшпӗр шкулсем вутӑ ҫуккипе темиҫешер кун хушши шӑнса ларнисем пулнӑ. Ку вӑл — пысӑк ҫитменлӗх. Шкулсемпе политпросвет учрежденисене валли вутӑ кӑҫал хутмалӑх кӑна мар, ҫуна ҫулӗпе килес ҫула валли те ҫителӗклӗ кӳрсе хурас пулать.

Шкул ачисем чылайӗшӗ вӗренӳре ӗлкӗрсе пыраймасни, пӗр класрах иккӗмӗш ҫула юлни — шкулсен ӗҫӗнчи пит пысӑк ҫитменлӗх. Кӑҫалхи вӗренӳ ҫулӗн иртнӗ ҫурҫулӗнче пирӗн республикӑри пуҫламӑшпе вӑтам шкулсенче вӗренекенсенчен 18,2 проценчӗ тӗрлӗрен предметсемпе япӑх отметкӑсем илнӗ. Улатӑр, Ҫӗмӗрле, Пӑрачкав районӗсенчи тата Ҫӗмӗрле хулинчи шкулсенче вӗренӳре ӗлкӗрсе пырайман ачасем уйрӑмах йышлӑ.

Шкул ачисем вӗренӳре ӗлкӗрсе пырасси — учительрен килет. Учитель урока хатӗрленмесӗр пырас йӑлана пӗтерес пулать. Районсенчи ҫутӗҫ пайӗсен тата Чӑваш АССР Ҫутӗҫ Халӑх Комиссариачӗн те хӑйсен инспекторӗсем урлӑ шкулсемпе учительсен ӗҫне тӗрӗслесе тӑрассине, учительсене методикӑллӑ пулӑшу парассине, ҫамрӑк учительсене ӑста учительсен опычӗсемпе паллаштарассине вӑйлатмалла. Учительсен пурин те социализмлӑ ӑмӑртӑва хутшӑнса, шкул ачисене ҫирӗп пӗлӳсем тата программа материалне вӗрентнӗ май практикӑллӑ хӑнӑхусем парассишӗн тӑрӑшса ӗҫлемелле.

— Шкул ачисем пурте вӗренӳре ӗлкӗрсе пыччӑр! — ҫакӑн пек задача тӑрать пирӗн учительсемпе ҫутӗҫ органӗсем умӗнче. Ҫак хисеплӗ задачӑна пурнӑҫа кӗртмеллех.

Шкулсенче вырӑс чӗлхине тата тӑван чӗлхене те тӗплӗрех вӗренме кирлине ҫутӗҫ работникӗсен канашлӑвӗ уйрӑмах палӑртса хӑварчӗ. Кунпа пӗрлех шкулсенчи библиотекӑсен ӗҫне лайӑхлатса, шкул ачисем килте кӗнеке ытларах вулассине сарса ярас пулать. Совет шкулӗсен хутла пит лайӑх пӗлекен, образовани илнӗ ҫынсем вӗрентсе кӑлармалла.

Пирӗн шкулсем совет ҫӗршывӗн патриочӗсене вӗрентсе ӳстереҫҫӗ. Вӑтам шкулсенчен вӗренсе тухакансем чи малтан совет гражданӗсен таса обязанноҫне пурнӑҫа кӗртме — тӑван ҫӗршыва сыхлама — Хӗрлӗ Ҫар ретне, Хӗрлӗ Флот ретне каяҫҫӗ. Шкулсенче физически воспитанипе ҫар ӗҫне вӗренессине лайӑх организацилес пулать.

Тата ҫутӗҫ работникӗсен канашлӑвӗ учительсен пур предметсене вӗрентнӗ чухне те ачасене тӗне хирӗҫле воспитани парасси ҫине ҫавӑрӑнса пӑхмалла, тесе каларӗ. Тӗне ӗненекенсем халӑх хушшинче халӗ те пур-ха, вӗсенчен хӑшпӗрисем хӑйсен ачисене те тӗне ӗненекен тума пӑхаҫҫӗ. Ҫавӑнпа та ӗнтӗ шкул ачисене тӗне хирӗҫ воспитани парассине кашни куллене туса пымала.

Учительсене хӑйсене воспитани парас тӗлӗшпе те парти райкомӗсемпе ҫутӗҫ органӗсем тӑтӑшах ӗҫлесе пыни кирлӗ. Вӗсене парти историйӗпе марксистла-ленинла теорине вӗренме, педагогика ӑсталӑхне хӑпартса пыма, Макаренкон педагогикӑллӑ наследствине вӗренме пулӑшас пулать.

Вырӑнти мӗнпур организацисемпе учительсем алла-аллӑн тытӑнса ӗҫленипе халӑха вӗрентес ӗҫе, шкулсен ӗҫне малалла лайӑхлатса пырар!

Халӑха вӗрентес ӗҫе лайӑхлатасси государствӑллӑ ӗҫ пулса тӑнине пурте ӑнланса илни кирлӗ.

Кичем пирӗн Вӑрмарта...

Поселокра пурӑнакан ӗҫҫыннисем хушшинче культурӑллӑ-массӑллӑ ӗҫе лайӑхлатас ыйтӑва Вӑрмарта пӗр хут ҫеҫ мар хускатнӑ. Ун ҫинчен пухусенче те, канашлусенче те нумай калаҫҫӗ. Ҫакӑ вӑл культурӑллӑ ӗҫ лайӑхланса пыни ҫинчен каламасть-ха.

— Кичем пирӗн Вӑрмарта,—пӗлтерчӗ пӗр ҫамрӑк, Вӑрмар пурнӑҫӗ ҫинчен халлап пуҫласанах.

Мӗншӗн кичем-ха Вӑрмарта, унта культурӑллӑ-массӑллӑ ӗҫсем тума, кану вӑхӑтне савӑнӑҫлӑн ирттерме, ытти нумай тӗрлӗ ӗҫсене йӗркелеме условисем ҫук-и мӗн? Вӑрмар поселокӗ—район центрӗ. Вӑл чугунҫул ҫывӑхӗнче ларать. Унта нумай тӗрлӗ учрежденисем, суту-илӳ тата хуҫалӑх организацисем, шкулсем пур. Вӗсенче вуншар рабочисемпе служащисем, интеллигентсем ӗҫлеҫҫӗ. Учитель, врач, агроном, зоотехник, чугунҫул транспорт. работникӗ, тракторист, телеграфист, продавец тата ытти нумай тӗрлӗ профессипе ӗҫлекенсене тӗл пулатӑн. Вӑл—культурӑллӑ пысӑк вӑй. Массӑллӑ ӗҫе организацилеме клуб та пур. Анчах ҫапах та кичем. Мӗншӗн? Фактсем ҫине куҫӑпӑр.

..Пӗр кунхине поселокра пурӑнакансене клубра кино пуласси ҫинчен пӗлтерӳсем ҫырса ҫапнипе савӑнтарчӗҫ. Пӗлтерӳ тӑрӑх кино каҫхине 7 сехетре пулмалла. Ҫанталӑк тӗттӗмленсе пуҫласанах клуба халӑх пухӑнма пуҫларӗ. Пуринчен ытларах ҫамрӑксем пухӑнаҫҫӗ. Мӗн куртӑмӑр-ха клубра? Билет сутма чылай кая юлса пуҫларӗҫ. Апла пулин те никам та каялла таврӑнса каякан пулмарӗ. Пурте килнӗ пек чухне кино курса юласшӑн пулас. Уйӑх ҫитет ӗнтӗ кино пулманни.

Сакӑр сехет те иртрӗ. Анчах кино пуҫланман-ха. Кино курма пухӑннӑ ҫынсем пурте пальто ҫуххисемпе витӗнсе лараҫҫӗ. Ҫӗлӗксене хывасси ҫинчен шутлама та ҫук. Клубра питех те сивӗ. Пӗр ҫын клуба кӗрсенех аллисене ҫанӑсем ӑшне хире-хирӗҫ чиксе:

— Ҫил пулас пулсан, кунта ирӗкринчен те сивӗрех,—тесе кулкаларӗ те хӑвӑртрах кӑмака ҫумне йӑпшӑнчӗ.

Чӑн та ҫапла, клуб алӑкӗ яланах уҫӑ тӑрать. Вут хутсан та клуб пӗр самантрах сивӗнет.

Кино пуҫланни , те савӑнтараймарӗ. Экран ҫинче вылякансене сайра-хутра ҫеҫ курма тивет. Ҫутӑ пулать, сасӑ пӗтет. Сасӑ пулать, ҫутӑ пӗтет. Ҫапла иртрӗ кино.

— Райсовет исполкомӗ вутӑ памасть,—тесе пӗлтерет клуб заведующийӗ Кузнецова юлташ,—ҫавӑн пиркиех кружоксем те ӗҫлеме пӑрахрӗҫ, клубӑн пӗтӗм ӗҫӗ сӳнсе ларчӗ.

Хальхи вӑхӑтра клубра икӗ кружок ӗҫлет, теҫҫӗ. Мӗнле ӗҫлеҫҫӗ вӗсем? Питех начар. Драмкружок пӗр постановка лартса панӑ. Хор тата ытти кружоксен ӗҫӗсем ҫинчен ним те калама ҫук. Мӗншӗн тесен ӗҫлемеҫҫӗ вӗсем. Ҫапла кино пулман тата ялти драмкружоксем килсе постановкӑсем лартман чухне клуб пушах ларать.

Ҫаксем ҫинчен райсовет исполкомӗ те тата партипе комсомолӑн районри организацисем лайӑх пӗлсе тӑраҫҫӗ. Пӗлеҫҫӗ, анчах шарламаҫҫӗ. Тепӗр чухне тӗрлӗрен канашлусем ирттерес пулсан ҫеҫ клуб пурри ҫинчен аса илеҫҫӗ. Вара клуба вутӑ кирли, клубра электричество ҫути пулманни ҫинчен калаҫу пуҫланать. Клуб начар ӗҫленишӗн унӑн руководителӗсене вӑрҫма та пикенеҫҫӗ. Ҫавӑн пек пулчӗ ҫуйлав умӗнхи пуху пулас умӗн. Пуху пулмалла. Клубра ҫутӑ та, вутӑ та ҫук. Мӗн тумалла? Вутӑ, ҫутӑ тупмалла. Калаҫрӗҫ кӑна, пурте пулчӗ. Куллен ҫавӑн пек тӑрӑшнӑ пулсан, паллах, клуб та ҫавӑн пек йӗркесӗрлӗхе тухас ҫук. Иртнӗ 1940 ҫулта клуб валли 10 пин тенкӗ расходлама пӑхнӑ пулнӑ, пурӗ те 6975 тенкӗ ҫеҫ расходланӑ. Клубра чи кирлӗ япаласене туянмаҫҫӗ.

Библиотекӑна лайӑхлатас тӗлӗшпе те ҫителӗксӗр ӗҫлеҫҫӗ. Район центрӗнче радио халӗ те ӗҫлемест.

ВЛКСМ райкомӗ поселокри ҫамрӑксен кану вӑхӑтне культурӑллӑ ирттересси ҫине пачах ҫаврӑнса пӑхманни тӗлӗнтерет. Поселокра конькипе, йӗлтӗрпе ярӑнма юратакан ҫамрӑксем сахал мар. Вӗсене организацилемен. Художествӑллӑ пултарулӑх кружокӗсене ертсе пырасси ҫинчен те сахал шутлаҫҫӗ т. ыт. те.

Вӑрмар поселокӗнчи ӗҫҫыннисем хӑйсен кану вӑхӑтне культурӑллӑ та усӑллӑ ирттерессшӗн. Ҫакӑ вӑл тӗрӗс те тата тивӗҫлӗ ыйту.

М. ТИТОВ.

Ленин хулинче.

УКЕРЧӖК ҪИНЧЕ: Кӗнеке Ҫуртӗ. Б. Уткин фото-ӳкерчӗкӗ. (ТАСС).

▲ ▲ ▲

Ҫӑматӑ йӑвалакан ҫӗнӗ фабрика

Канашри «Авангард» артелӗ ҫӑматӑ йӑвалакан фабрика туса пӗтерчӗ. Ӑна тума 150 пин тенкӗ укҫа хывнӑ. Фабрикӑра ҫӗнӗ, лайӑх машинӑсем. Вӑл республикӑра ҫӑматӑ тӑвакан предприятисенчен чи пысӑкки пулать.

Фабрикӑна ӗҫе ярасси вентиляци туса ҫитермен тата ҫумалли цех туман пирки чарӑнса тӑрать.

Фабрика ҫумӗнче кӗҫҫе йӑвалакан цех пур. Халӗ вӑл цех ӗҫлет.

Ҫӑматӑ йӑвалакан фабрика туса лартни—«Авангард» артелӗн Пӗтӗм Союзри XVIII партконференци ячӗпе тунӑ парне тата СССР Совнаркомӗпе ВКП(б) Центральный Комитечӗ куллен кирлӗ таварсем ытларах кӑларасси ҫинчен йышӑннӑ постановленине ӗҫпе ответлени пулса тӑрать. **Д. Т-в.**

Чӑваш АССР Сывлӑха сыхлав Халӑх Комиссариачӗ ҫумӗнчи наукӑпа методика совечӗ

Чӑваш АССР Совнаркомӗ 1941 ҫулти февралӗн 5-мӗшӗнче йышӑннӑ постановлени тӑрӑх, Сывлӑха сыхлав Халӑх Комиссариачӗ ҫумӗнче наукӑпа методика совечӗ тунӑ. Ку советра ҫаксем тӑраҫҫӗ:

Н. С. Соколов—Чӑваш АССР Сывлӑха Сыхлав Халӑх Комиссарӗ (председатель); Г. А. Гутман—медицина наукисен кандидачӗ (заместитель). Совет членӗсем: А. С. Чемолосов, А. Ф. Фадеева, К. А. Забугин, И. М. Кузнецов, П. Н. Осипов, В. С. Обухов, И. В. Чистов, А. И. Ананьев, И. Е. Виноградов, П. С. Кафтанников, З. Е. Лондон, А. В. Ясницкая, П. С. Архангельский, Н. М. Рыжов, И. С. Мочалов, М. Р. Титов, Л. А. Эльбарт, А. Ф. Кошечкин тата Н. П. Лупова юлташсем

Хӑйсен квалификацине хӑпартаҫҫӗ

ҪӖМӖРЛЕ. (Хамӑр корр.). Древкомбинатри рабочисемпе стахановецсем тата мастерсемпе техприемщиксем производствӑран уйӑрӑлмасӑр тӗрлӗрен курссемпе шкулсенче вӗренсе, хӑйсен техникӑллӑ пӗлӗвне ӳстереҫҫӗ.

Иртнӗ ҫулта тӗрлӗрен курссем урлӑ станочниксем, столярсем, слесарьсем, кочегарсем т. ыт. профессиллӗ рабочисем хатӗрлеме 100 ҫынна яхӑн вӗрентсе кӑларнӑ.

Ҫак кунсенче тата социализмлӑ ӗҫ мастерӗсен курсӗ хӑй ӗҫне вӗҫлерӗ. Курсран 15 ҫын вӗренсе тухрӗҫ. Чылайӗшӗсем (Горшенин, Нефедьев т. ыт. те) отлично тата лайӑх паллӑсемпе вӗренсе тухрӗҫ.

Чӑваш фольклорӗ

Чӑвашсен наукӑпа тӗпчев институчӗн научнӑй сотрудникӗ, писатель И. С. Тукташ чӑваш фольклорӗпе унӑн историйӗ ҫинчен пысӑк статья — монографи ҫырса пӗтерӗнӗ. Статьян пӗррмӗш пайӗ — «Чӑваш фольклорӗпе унӑн историйӗ ҫинчен» ятли — ҫак кунсенче «Илемлӗ литература» альманахӑн 4-мӗш номерӗнче пичетленсе тухать. Иккӗмӗш пайӗ — «Совет саманинчи чӑваш фольклорӗ» текен сыпӑк — альманахӑн 5-мӗшпе 6-мӗш номерӗсенче пичетленсе тухмалла.

СУД

Вӑрман хатӗрлемелли заданисене тултарманшӑн

Елчӗк районӗнчи Ҫӗнӗ Андиберево ялӗнче пурӑнакан единоличница Александра Ивановна Дружинина вӑрман хатӗрлевӗнче ӗҫлемелли повинноҫран пӑрӑнса тӑнӑ.

СССР Совнаркомӗпе ВКП(б) Центральный Комитечӗ январӗн 17-мӗшӗнче йышӑннӑ постановлени тӑрӑх, ялсовечӗ Дружининӑна 10 кубла метр вӑрман касса хатӗрлеме задани панӑ пулнӑ. Вӑл ҫак заданине тултарман. Ҫитменнине вӑл ялсовет панӑ заданине алла илмен, тесе улталанӑ.

Ҫавӑн пекех Кайри Мучар ялӗнче пурӑнакан (Етӗрне р.) А. А. Антонов та вӑрмана ӗҫлеме каяссинчен пӑрӑнса тӑнӑ. Ялсовечӗ панӑ задани тӑрӑх унӑн 35 кубла метр вӑрман касса хатӗрлемелле пулнӑ. Ку заданине пӗлтерни эрне ытла иртнӗ пулин те вӑл вӑрмана тухса кайман.

Нумаях пулмасть Елчӗк тата Етӗрне районӗсенчи халӑх сучӗсем ҫаксен ӗҫӗсене пӑхса тухнӑ. Вӑрман хатӗрлемелли обязательнӑй заданисене тултарманшӑн А. И. Дружининӑна пӗр ҫуллӑха тӗрмене хупса лартмалла, А. А. Антонова пӗр ҫулталӑк хушши юсанмалла ӗҫлеттермелле тунӑ.

Ответлӑ редактор **В. Я. ЯКОВЛЕВ.**

Редакци адресӗ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом Печати. Телефонсем: редакторӑн—0—67, редактор заместителӗн—3—97, редакци секретарӗн — 4—40, пропаганда пайӗн — 4—97, парти пурнӑҫ пайӗн — 7—97, экономика пайӗн—0—88. ҫырусемпе рабселькорсен пайӗн —2—30, «Еҫхӗрарӑмӗ» журналӑн — 6—23, «[illegible]чин ҫулӗпе» журналӑн — 0—85, издательство заведующийӗн—5—38, конторӑн—0—23.

НТ 2270

Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии Чувашской АССР. Заказ № 146. Ф. Б. 58×84 п. л.